

Horisontell byautveckling i Pensala

En intervjustudie

Författad av Maria Bergman

Med stöd av

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling:
Europa investerar i landsbygdsområden

Omslagsfoto: Teres Paronen

Innehåll

Projektbeskrivning.....	4
Grundläggande antaganden för projektet	5
Datainsamling och analys	5
Pensala: befolkning, näringsstruktur och geografi.....	7
<i>"... detta kommer inte bli någon stor världsmetropol så det är ju folket som måste engagera sig":</i>	
Resultat från intervjuerna	11
Boende och servicen i byn och centrum	11
Gång- och cykelbana i byn?.....	13
Barn och dagvård.....	14
Äldres boende och service	17
Skolfastigheten	20
Byns synlighet.....	23
Pensalapryl	23
Pensalaskylt.....	24
Pensaladagen – hur ofta, för vem?	25
Livet för ungdomar i byn	27
Ungdomsföreningens lokal.....	29
Hur skapar man förutsättningar för unga människor att stanna kvar eller flytta till byn?	30
Inflyttning	31
Gemensamma penningflöden	33
Fond för byns utveckling	33
Bygdepeng från vindkraft.....	34
Att satsa i en gemensam servicepunkt.....	35
Pendling och löntagare.....	37
Jord-och skogsbruk, markägande, pälsfarmning.....	39
Ägoreglering på Nykarleby-sidan?	40
Företagande och vidareförädling	40
Matställe i Pensala?.....	42
Fritid, kultur, utbildning, hantverk	43

Kurser och utbildningar	43
Populära specialintressen.....	44
Kultur i Pensala	45
Sammanfattande anmärkningar	45
Källförteckning.....	49
Intervjuunderlag.....	49

Projektbeskrivning

Pensala är en vidsträckt by som sträcker sig från Österby i Vörå till Kengo i Nykarleby. Allt som allt bor här 385 invånare. Som många andra landsbygdssamhällen, har Pensala genomgått stora förändringar under de senaste 20 åren, där mycket service har försvunnit, såväl privat som offentlig. Det har nyligen, genom idog byaktivism, tillkommit ett dagis i den annars nästintill tomma skolfastigheten. Idag ser Pensalaborna ljusare på framtiden. Men vad vill de med byn? Vad behöver de för att få vardagen att fungera?

2012 ansökte Pensala Lantmannagille om medel från Aktion Österbotten (LEADER) och Svenska Kulturfonden för ett förundersökningsprojekt, vars syfte var att *"genom djuplodande undersökning formulera invånarnas behov"*, samt att skapa 2-4 utvecklingsprojekt som förbättrar helheten i byn. Projektet riktar sig till boende i Pensala. Som direkta resultat av förundersökningsprojektet nämndes i projektansökan ökat socialt kapital i byn, samt förbättrade utkomstmöjligheter och livsvillkor när mer konkreta fortsättningsprojekt kom igång. En projektledare anställdes 2013 för att intervjua byborna och rapportera resultaten.

Projektets mål är:

- Att på basen av det intresse som väckts skapa två till fyra utvecklingsprojekt som berör näringsverksamhet, service, befolkningsutveckling, kultur och identitet i någon form samt bygga in en naturlig koordinering av dessa projekt.
- Att genom en djuplodande undersökning få fram nya idéer och formulera innevånarnas behov.
- Att sammanföra de olika processerna till en strategi som utvecklar helheten.

Utredningsmaterialet har granskats av experter under ett så kallat One-stop meeting, en eftermiddag ägnad åt Pensalas utveckling, som ägde rum den 04.11.2013. Deltagarna kom från Aktion Österbotten, Svenska Kulturfonden, Nykarleby stad, Svenska temagruppen vid Svenska studiecendralen, Österbottens förbund. Närvarande var även förtroendevalda från Nykarleby och Vörå, samt representanter för Österby och Pensala byråd. Utredningsmaterialet har även granskats av de bybor som varit med och skapat frågeunderlaget för de intervjuer som låg till grund för utredningen, under möten med varje temaenhet. Utredningen och slutsatserna presenterades för byn under ett allmänt byamöte den 06.11.2013.

Utredningen och det kollektiva arbetet med resultaten i form av One-stop meeting och diskussioner, har gett grunden för att skapa en strategi för byns fortsatta utveckling. I projektplanen står, att *"Strategin bör innehålla såväl allmänna profileringar och tyngdpunkter som en konkret arbetsfördelning som visar vem som skall förverkliga vilka åtgärder."*

Strategin bör vara ett levande arbetsdokument. Den bör även vara tydlig och lätt att ta till sig, samtidigt som det är viktigt att utredningen får ta det utrymme den behöver. Därför har projektledaren skapat två separata dokument; utredningen (det aktuella dokumentet), och strategin.

Grundläggande antaganden för projektet

Det grundläggande antagandet för utvecklingsmetoden i detta projekt är så kallad place-based policy, platsbaserad policy eller styrning.

“Place-based policy attempts to influence the future trajectory of a place.” (Castle & Weber 2006)

Platsbaserad policy innebär ett antagande om att ett samhälle är unikt och har unika förutsättningar att bygga på. I Finland kan det starka kommunala självstyret ses som en form av place-based policy. Däremot är styrningen på ännu mer lokala nivåer mycket begränsad och praktiseras endast på ett fåtal platser i landet, trots att nuvarande kommunallag rymmer sådana möjligheter. I praktiken leder detta stundtals till dragkamper om resurser mellan byar, inom kommuner.

Den pågående kommunreformen med allt större kommuner geografiskt och befolkningsmässigt leder till ytterligare centralisering av gemensamma resurser. När kampen om utlokaliserade skattemedel blir hårdare, får små lokalsamhällen hitta andra former för att påverka sin servicesituation. EU-finansiering, privata medel och frivilliginsatser kan då utgöra kärnan i en bys utveckling. Ofta rör det sig om tillfälliga insatser, som långt ifrån kan ersätta kommunal service.

En by är en by, inte ett företag, och man kan inte vänta sig en linjär utveckling (Castles och Weber 2006). Pensala saknar ett organ i byn för kollektivt beslutsfattande om platsens framtid. Detta kan inte ersättas av utomstående experter som kommer in och säger hur byn ska göra. Som Castle och Weber noterar (2006):

“Outside experts can be helpful in the formulation of realistic boundary conditions; but are likely to be less helpful in specifying a particular course of action.”

Det är nödvändigt att Pensalas utveckling byggs på ett gemensamt engagemang som kommer från byn. Metoden för detta projekt, med intervjuer av byborna, som lägger grunden för en strategi, är ett sätt att sträva efter att stärka det gemensamma engagemanget för byns utveckling. Byautvecklingsprojekt kan knappast ses som serviceproduktion. Däremot kan byautvecklingsprojekt skapa nya demokratiska förutsättningar och ett ökat deltagande i lokalsamhället, och kanske på sikt öka chanserna för lokalsamhället att ha ett större inflytande även över skattemedel. Det föreliggande projektet bör ses som en sådan insats.

Datainsamling och analys

Totalt har 201 intervjuer genomförts. Medelåldern på de intervjuade är 48 år (att jämföras med byns totala medelålder på 43,5¹ år), 50 för kvinnor och 45,8 för män, alltså något äldre än byns genomsnittliga ålder. 90 kvinnor och 111 män har intervjuats. 50 individer, eller cirka 20 % av alla tillfrågade, har valt att inte vara med på en intervju. Skälen till att inte vilja vara med på intervjuerna angavs vara att personen inte var intresserad av projektet, att personen snart skulle flytta bort, att personen inte ansåg sig bo tillräckligt nära byns kärna för att beröras av det, att partnern redan blivit intervjuad, samt tidsbrist.

¹Pensalas områdesprofil 2013, Statistikcentralen, uppgift från 31.12.2012.

Intervjuunderlaget (se slutet) har skapats av ett 30-tal bysbor i en talkoinsats där man samlades i olika temagrupper och skrev frågor. Sedan har frågorna finslipats och organiserats av projektledaren. Intervjuunderlagen trycktes upp och delades ut till alla hushåll i byn i juni 2013. Syftet med att dela ut det på förhand var att byborna skulle få en förståelse för vad förundersökningsprojektet handlade om, och för att de skulle få möjlighet att läsa igenom och begrunda frågorna på förhand. Intervjuperioden varade från juni till och med september. Intervjupersonerna har kontaktats allt eftersom per telefon, textmeddelande, via sociala medier eller via e-post, av projektledaren samt av personer i stödgruppen. En tid för intervjun har avtalats, och intervjun har sedan ägt rum hemma hos intervjupersonen, alternativt i skolan.

Intervjuerna har varit indelade i två delar; först en anonym del med allmänt hållna frågor, sedan en del där intervjupersonen varit namngiven. I del två har frågorna varit konkreta och handlat om vad intervjupersonen har behov av personligen, och vad denna kan tänka sig att delta i och arbeta vidare med. Denna del har genererat listor över personer som kan tänka sig att arbeta vidare med, eller vara inblandat i något. Dessa listor har utelämnats från detta dokument, men finns bevarade och tanken är att de ska överlämnas åt ansvariga bysbor som kan ha nytta av dessa som grund för allehanda verksamhet i byn².

Projektplanen utgick från intervjutid per hushåll, men det finns flera skäl till varför man i rollen av samhällsforskare bör tänka till innan man har ett par, eller en familj, i en intervjusituation; det föreligger en stor risk för dominans av en part, särskilt män tenderar att ta mer utrymme i exempelvis en parintervju (Arksey 1996). Man riskerar även att orsaka konflikt genom själva intervjun. Parintervjuer har visat sig leda till att respondenterna oftare försöker hålla uppe en fasad, och undvika konfliktområden (ibid.). Det förefaller rimligt att anta att liknande risker existerar när man intervjuar en hel familj. För den aktuella studien var det nödvändigt att i intervjusituationen kunna beröra sådant som är konfliktfyllt. När det gäller anteckningarna från intervjun blir det även svårare för forskaren då flera personer svarar samtidigt; reliabiliteten sätts på spel om forskaren måste välja vem hen ska lyssna på. Därför har individuella intervjuer använts genomgående. Parintervjuer har endast gjorts i undantagsfall, om det varit nödvändigt för att få med intervjupersonerna.

Svaren har under intervjun antecknats av intervjuaren. Det kan diskuteras huruvida intervjupersonen känner sig mer bekväm med att få sina svar antecknade eller inspelade; i tveksamma fall har intervjupersonen erbjudits att se anteckningarna efter intervjun. Det har även accepterats att intervjupersonen berättar något som inte nedtecknas, om det bedömts som relevant för projektledarens förståelse av byns sociala dynamik, men inte direkt utgjort något svar på en fråga.

“Sanningshalten” i intervjuresultaten bör tolkas med försiktighet; det är inte givet att man får “sanna” svar, bara för att man frågar. Ofta har det kommit väl allmänt hållna svar. Här har intervjuaren använt sig av följdfrågor för att gräva djupare; *“...som vad, till exempel?”*, *“kan du utveckla?”*, *“vad menar du när du säger...?”*. Ibland har detta gett resultat, ibland inte. Flera

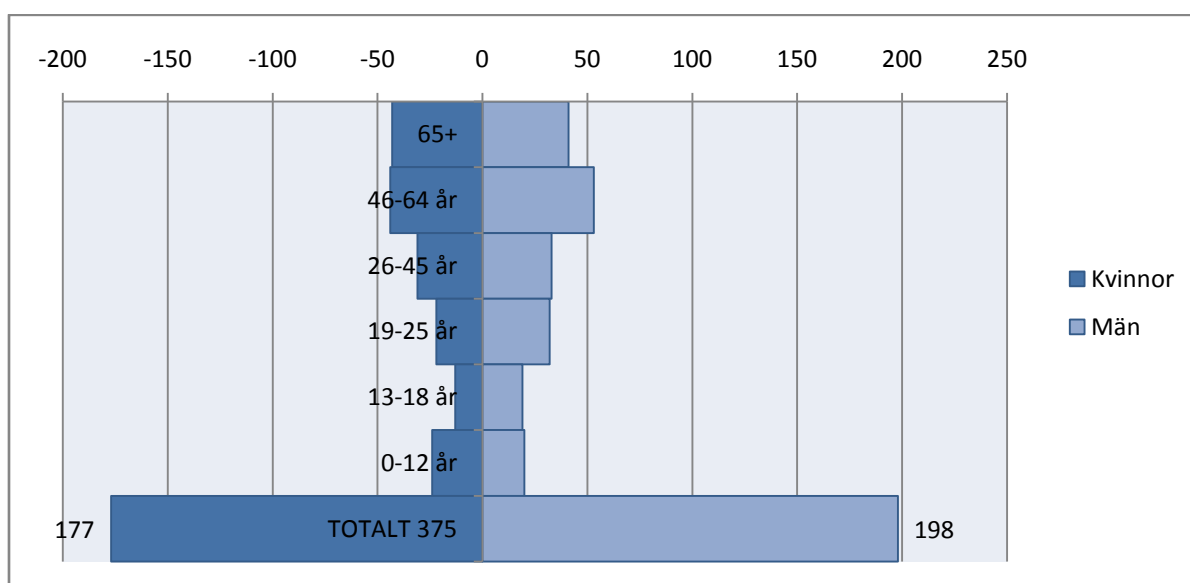
² Listorna är: Intresserade av Odlingsklubb, behov eller erbjudande av tjänster, ledare av kurser, ledare av barnaktiviteter, bostadsobjekt, teater-revygrupp, musik-sånggrupp, barnvakt eller behov av barnvakt, reservmamma/moffa, väntjänst, material för byaforskargruppen.

intervjupersoner har kommenterat på frågornas natur, samt hur de ska förhålla sig till denna; är det meningen att man ska svara det man allra helst skulle önska, eller det man anser vara realistiskt? Här har intervjumetoden varit en fördel; utrymme har getts för att svara fritt formulerat, och intervjupersonen har kunnat berätta vad de tycker behövs, men även beskriva vad de anser vara realistiskt. Det har stundtals varit svårt att i intervjusituationen få folk att tänka nytt.

Analysen har i huvudsak inneburit en sammanfattning av intervjudatan i en överskådlig form. De flesta frågor har en kvalitativ karaktär, och ett kvalitativt synsätt har fått prägla analysen av svaren. Där det varit relevant för frågans natur har förekomsten av ett visst svar redovisats³, men överlag har mindre vikt lagts vid hur många som svarat vad. Projektledaren har inte gjort någon egentlig utvärdering av vilka idéer som är bra eller mindre bra. Det är en värdering som måste göras av byn; som tidigare påpekat, kan inte en utomstående person berätta för byn vad den borde göra, då det i slutändan ändå är byn som måste agera, i någon form. Syftet här har varit att formulera invånarnas behov och idéer.

Den fria formen har gjort att svaranden inte alltid har svarat direkt på frågan, utan kanske velat ge uttryck för sådant de ser som eventuella hinder, eller annat som är viktigt att tänka på när man går vidare. Även dessa mer ”resonerande” svar har getts utrymme i rapporten, vilket givit upphov till två kategorier av svar – förslag och resonemang – med underkategorier.

Pensala: befolkning, näringsstruktur och geografi

PENSALA	Kvinnor	Män
65+	51 %	49 %

³ Ett exempel är frågan om ett matställe i Pensala, där resultaten tjänar på att man vet inte bara vilka typer av matställen som efterfrågas, men även av hur många.

46-64 år	45 %	55 %
26-45 år	48 %	52 %
19-25 år	41 %	59 %
13-18 år	41 %	59 %
0-12 år	55 %	45 %
TOTALT	47 %	53 %
375		

Invånarna i Pensala har en medelålder på 43,5 år⁴. Befolkningsstrukturen domineras av män i alla åldersgrupper förutom 0-12 år och 65+. Regionalt beräknas befolkningen växa fram till år 2030, både i Vasaregionen och Jakobstadsregionen, men ökningen sker främst i centralorterna (Österbottens förbund, Österbottens

Landskapsplan 2009, sidan 25). Sammantaget är det en blygsam befolkningsökning på c: a 700 personer i Vasaregionen och c: a 160 i Jakobstadsregionen. Att i detta läge ha förhoppningar på stora befolkningsökningar i Pensala, verkar orealistiskt. Det finns redan färre kvinnor än män i byn, och detta kommer vara ännu tydligare år 2030, då den ena av de två åldersgrupper där det finns fler kvinnor (65+) består av 83+-are. Den andra åldersgruppen där det idag finns fler kvinnor är bland barn, 0-12 år gamla. Det finns en stark tendens i byn av att unga tjejer flyttar bort för att studera, och sedermera bosätta sig någon annanstans.

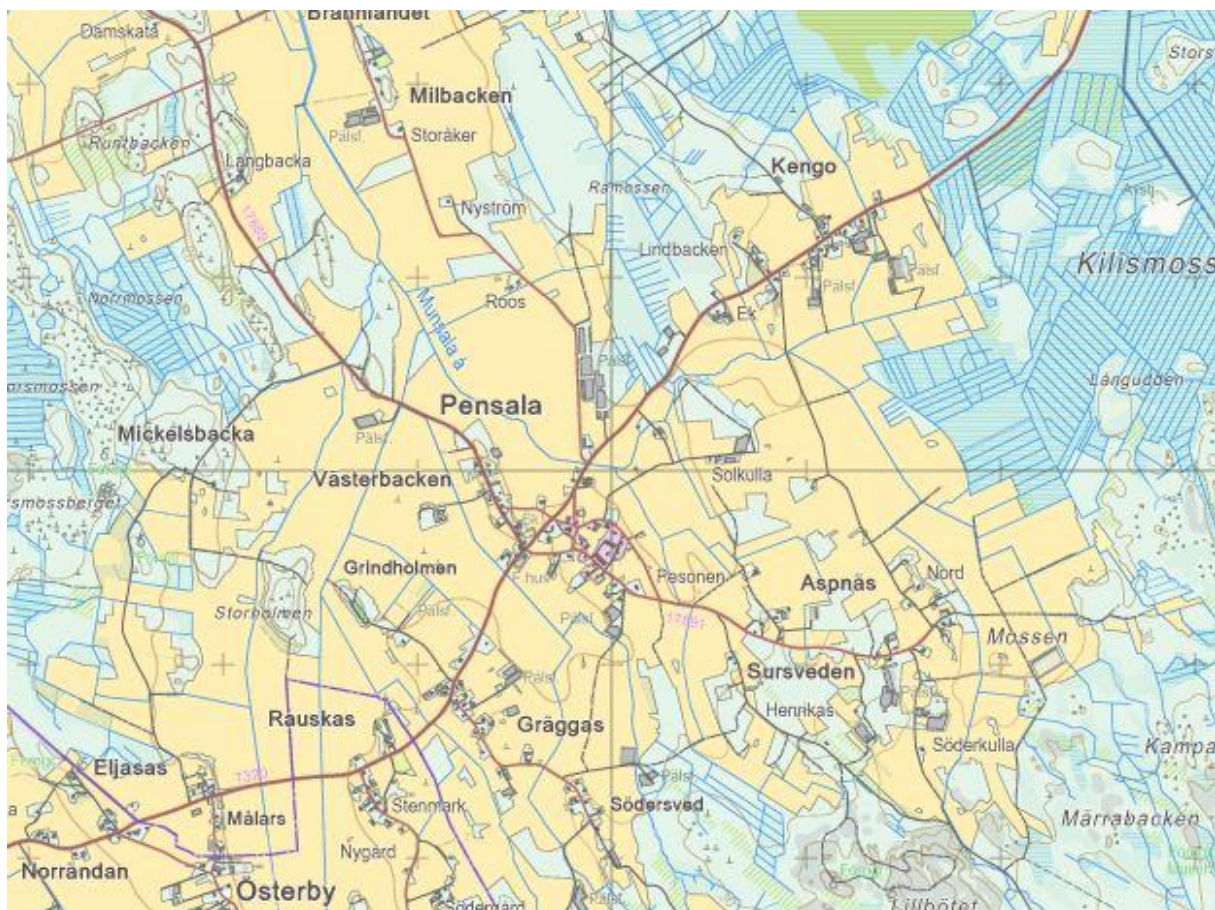
Huvudsaklig sysselsättning (2002)	ANTAL	%
Arbetsföra	183	43
Löntagare	89	49
Lantbruksföretagare	72	39
Företagare	8	4
Arbetslösa	14	8
Utanför arbetskraften	241	57
Barn (0-14 år)	105	44
Studerande	24	10
Pensionärer	106	44
Hemmavarande	1	0
Övriga	5	2
TOTALT	424	100

Det ekonomiska läget för Pensala är spekulativt gott; pälsnäringen blomstrar, byn ligger nära storindustrier som ger ett gott utgångsläge för underleverantörer av industriella tjänster. Arbetslösheten är låg, enligt siffror från Statistikcentralen endast 2,7 %⁵. Detta följer det generella mönstret i Österbotten. Pensala har pendlingsavstånd till olika tätorter med arbetsplatser; 10 km till Oravais, 9 km till Jeppo, 25 km till Nykarleby, 45 km till Jakobstad, och 60 km till Vasa. Resultaten från intervjuerna tyder på att det finns betydligt fler arbetsplatser i Pensala, än vad det finns arbetssökande. Detta gäller inom de två huvudnäringarna; farm och lantbruk. Av intervjudeltagarna⁶ anger hela 30 % att de arbetar helt eller delvis inom jordbruket, och 17 % inom pälsnäringen. Dessa två grupper pendlar relativt korta sträckor. Bland pendlare i byn är studerande den största gruppen (10 %), följd av de som arbetar inom vårdyrken (8 %).

⁴ Pensalas områdesprofil 2013, Statistikcentralen, uppgift från 31.12.2012.

⁵ Pensalas områdesprofil 2013, Statistikcentralen, uppgift från 31.12.2011.

⁶ 20 % av intervjudeltagarna var pensionärer.

Pensala är, som tidigare noterat, en vidsträckt by, belägen i ett flackt landskap. Bebyggelsen är gles, men tätare i centrum som tidigare var en levande plats med skola, butiker, bank och postkontor. Idag finns ett daghem i skolbyggnaden. Det finns en generalplan från Nykarleby stad, dock är den uppdaterad senast år 1984. Det saknas infrastruktur för annat än biltrafik i Pensala; inga trottoarer eller cykelbanor existerar. Närheten till storindustrier och två riksvägar ger mycket tung trafik på Pensalavägen. Pensala har tillgång till fibernät, som ger snabba internetuppkopplingar. Tidigt i projektet märktes att man använder facebook i stor utsträckning i byn för informations-spridning. Vissa har sagt att facebook har blivit den nya mötesplatsen, i brist på andra. Tyvärr innebär detta även att de som inte har tillgång till dator och internet, eller kunskaper för att använda sig av dessa, hamnar utanför.

Nykarleby noterar att man på kommunnivå gjort en utvärdering av antalet tillgängliga tomter för bostäder, och konstaterar att *"Utbudet av tomter för bostadsbyggande i kommunen är tillräckligt"* (Nykarleby stad, Planläggningsöversikt 2013, sidan 5). Nykarleby stad har för tillfället inga avsikter att iordningsställa fler bostäder i Pensala. Nykarleby stad har heller inga tomter till salu i Pensala. Det finns några privatägda hyresradhus som alla är fullbelagda, samt ett kommunalägt radhus, även det fullt. Det finns även de som äger fastigheter i byn, men inte bor där. Dessa fastigheter står mestadels tomma; 22 stycken enligt befintlig statistik⁷.

⁷ Pensalas områdesprofil 2013, Statistikcentralen, uppgifter från 31.12.2011.

Bostadsbeståndet i Pensala (66840), Statistikcentralen 2013	
Bostadsbyggnader 31.12.2011	143
Bostäder 31.12.2011	165
Permanent bebodda bostäder 31.12.2011	143
Medelarea (m2) för permanent bebodda bostäder (m2)	105,4
Bostäder i flervåningshus (%) 31.12.2011	0
Bostäder i småhus (%) 31.12.2011	86,7
Ägarbebodda bostäder (%) 31.12.2011	73,9

”... detta kommer inte bli någon stor världsmetropol så det är ju folket som måste engagera sig”: Resultat från intervjuerna

Boende och servicen i byn och centrum

4. Vilken service eller aktivitet borde finnas i byn för att Pensala skall vara en attraktiv boningsort?
6. Tycker du att det skulle behövas en gång- och cykelbana i byn?

Fråga 4 ställdes i syfte att öppna intervjun och få intervjupersonen att resonera fritt kring vad som borde finnas i byn, för att det skulle vara en mer attraktiv plats att bo på. Här kom det fram hur intervjupersonen såg på byn och dess möjligheter att utvecklas. Några kommentarer var:

”I princip har vi nära till Oravais och nära till Jeppo. På så vis är vi ganska lyckligt lottade. Skulle behövas två svar; ett realistiskt och en önskan. Skulle få ha skolan och barnen här. Befolkningsantalet gör ju att man inte kan få all service fast man skulle vilja ha det.”

”Största avsaknaden är banken och butiken, man träffade folk på ett annat vis då när det fanns.”

”Det är bra för de som bor här, men det är nog omöjligt att göra det attraktivt för andra.”

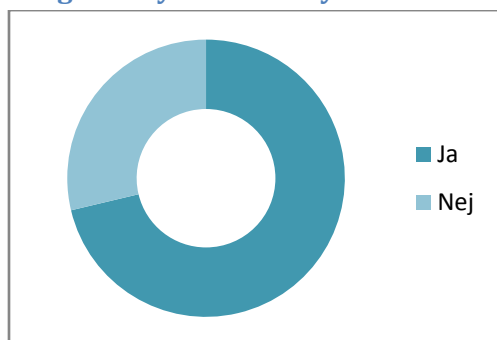
Svaren har kategoriserats enligt svarsfrekvens samt svarspersonens kön nedan. Syftet att dela in svaren på detta sätt var att se om önskemålen skiljer sig mycket mellan män och kvinnor. En enskild svarsperson har kunnat nämna flera olika serviceställen eller aktiviteter som borde finnas, detta har inte begränsats på något sätt. Vissa svarskategorier går in i varandra. Exempelvis är nästan alla serviceställen exempel på samlingspunkter, men ett svar har endast kategoriserats som ”samlingspunkt” när personen gett uttryck för önskemål på ”ett ställe där man kan råka på andra bysbor”. Resultaten visar att män och kvinnor ger uttryck för ganska liknande önskemål.

Rank (Frekvens)	Service / Aktivitet (KVINNOR)	Rank (Frekvens)	Service/ Aktivitet (MÄN)
1 (24)	Skola	1 (30)	Butik
	Butik	2 (20)	Skola
2 (16)	Dagis	3 (17)	Café
3 (15)	Café	4 (10)	Samlingspunkt
4 (11)	Samlingspunkt	5 (9)	Dagis
	Postkontor, brevlåda	6 (8)	Bankkontor
	Bankkontor, uttagsautomat		Inget (jag är nöjd som det är, åker ut, saknar inget, spelar ingen roll för jag flyttar snart, spelar ingen roll för barnen har flyttat, spelar ingen roll för det beror på en själv)
5 (8)	Aktiviteter för barn	7 (7)	Gym
6 (7)	Inget (jag är nöjd som det	8 (6)	Bostäder

	är, åker ut, saknar inget, spelar ingen roll för jag flyttar snart, spelar ingen roll för barnen har flyttat, spelar ingen roll för det beror på en själv)		
	Kiosk	9 (4)	Små evenemang / gemensamma jippon / div. Sociala tillställningar
	Kombinationslösningar; gym, kiosk, postlåda, uttagsautomat, frimärken, försäljning av lokalproducerat, kvällsöppet ställe med småsaker		Arbetsplatser
	Gång-och cykelbana		Aktiviteter för barn
	Små evenemang / gemensamma jippon / div. Sociala tillställningar		Förbättrat vägunderhåll
	Arbiskurser	10 (3)	Tanka bilen
	Diverse gemensamma motionsaktiviteter; cykelturer, vandringsstig/motionsspår med lekfulla inslag; sparkstötting i skogen, motionsgrupp för pensionärer		Föreningshus i skolan
7 (4)	Gym		Gubbdagis
	Butiksbil	11 (2)	Försäljning av lokalproducerat
8 (3)	Byacafé		Kvällsaktiviteter
	Bostäder		Servicekörning för pensionärer
	Bibliotek	12 (1)	Pappadagis
	Mat-och kaffeservering		Pensionärsaktiviteter
9 (2)	Underhåll av Kangan badplats, underhåll av elljusspåren		Brevlåda m. försäljning av kuvert, frimärken etc.
	Föreningsaktiviteter		Apoteksskåp
	Vägunderhåll		Mat-och kaffeservice
10 (1)	Aktiviteter för att locka hit folk		Ta tillbaka tidigare andelslag kring el etc.
	Öppet daghem / öppen		Kulturella aktiviteter

	förskola		
	Apotek		
	Lekpark för barn		
	Stick- virkcafé		
	Kollektivtrafik		
	Sång o dans på lokalen		
	Dagcenter för äldre		
	Hobbyrum m. vävstol & andra slöjdmöjligheter		
	Gymnastikkurser, pilates		

Gång- och cykelbana i byn?

I Pensala saknas helt gång- och cykelbana. Pensalavägen är smal och kurvig, och hastighetsbegränsningarna skapade med biltrafikens intresse i åtanke: 50 km/h genom byns centrum, för att sedan snabbt bli 80 km/h på den västra sidan. 73 % av intervjupersonerna anser att det behövs en gång- och cykelbana i byn, för att förbättra trafiksäkerheten. En gång- och cykelbana skulle förbättra möjligheterna att röra sig i byn utan bil, det vill säga för

- De som är för unga för att köra bil (barn och ungdomar)
- De som saknar körkort (mest äldre kvinnor)
- Motionärer; joggare, föräldralediga
- Cyklister

"Ja, det skulle vara bra. För 90 procent av de som kör igenom håller ju inte 50"

"Ja, det är mycket trafik till Mirka, mer tung trafik, stora traktorer och tröskor"

En breddning av vägen läggs även fram som ett alternativ.

"Ja, eller en breddning av vägen. Trafiken har blivit livligare p g a industrier. Kanske här i centrum skulle det vara möjligt med en gångbana eller något sådant. Tror att en breddning av vägen skulle vara en möjlig väg. Redan nu finns det tillräckligt många som är ute och joggar och promenerar på kvällarna."

Barn och dagvård

I frågorna 26-29 behandlades barn temat mer specifikt. Frågorna 26-28 ställdes endast till dem som uppgett att de har barn under 18 år. Fråga 29 ställdes till samtliga intervjudeltagare. Totalt svarade 34 föräldrar.

26. Vilka aktiviteter önskar du att det skulle finnas i byn för ditt/dina barn?
27. Är du beredd att betala medlemsavgift för aktiviteter för barnen?
28. Vilken tidpunkt (dagtid, kvällar, vardag, helger) skulle vara mest lämplig för aktiviteten?
29. Vilka aktiviteter tror du kunde locka även utbysbarn till vår by?

Dagvård

Nykarleby stad beslutade under hösten 2013 att öppna ett tillfälligt gruppfamiljedaghem i Pensalas nedlagda skola. Detta var ett välkommet inslag i byn, som underlättar vardagen markant för unga föräldrar och äldre anhöriga som tidigare fått rycka in som barndagvård. Ett daghem på plats i byn förbättrar möjligheterna för ett jämställt familjeliv, och det är allas förhoppning att dagvården får fortsätta.

Aktiviteter för barn

Aktiviteter för barn hamnade högt på Pensalabornas ”önskelista”⁸. Skälet till detta kan ses i Pensalas läge och i avsaknaden på kollektivtrafik. Det är omöjligt för barn att ta sig någonstans på egen hand utan kollektivtrafik och utan infrastruktur för lätttrafik. När det helt saknas aktiviteter för barn i byn, så måste föräldrarna kunna köra barnen. Det handlar om minst 10 km enkel väg för de flesta aktiviteter.

I stort sett alla är beredda att betala medlemsavgift för barnens aktiviteter. Vardagkvällar är

vanligaste svaret på frågan om lämplig tidpunkt för aktiviteten, men även helger är tänkbara. Pensala skola nämns ofta som en bra plats för barnaktiviteter.

⁸ Fråga 4: Vilken service eller aktivitet borde finnas i byn för att Pensala skulle vara en mer attraktiv boningsort?

Då det för tillfället inte finns några aktiviteter alls för barn i byn, så påpekar många föräldrar att det vore ett plus om det fanns något över huvud taget. Kommentarererna tar sig sedan två olika uttryck; sådana som rör arrangemang, och sådana som rör aktiviteter

Arrangemang som är...	Önskade aktiviteter
Religiöst obundet	Barngympa
Kvällstid	Pyssel
Aktiviteter under skollov	Lekpark
Vintertid	Idrott
Något för tjejer	Dans
UFs regi	Isplanens underhåll
Prova-på-idrott sommartid	Handarbete
Utomhus	Knatteskidor
	"Spring o lek"
	Fotboll
	Musik
	Natur
	Eftis
	Konstskola
	Barndisco
	Grillställe m lekpark
	Innebandy
	Modellbyggen

Vad drar barn utifrån?

Här har svaren gått igenom och kategorier skapats oberoende av svarets frekvens, det vill säga en kategori har tagits upp oavsett om det är en eller tio personer som har gett förslaget.

FÖRSLAG: OLIKA STÄLLEN I PENSALA

Lekdag på skolgården
Aktiviteter på Lillbötet vintertid
Aktiviteter vid skjutbanan
Aktiviteter vid elljusspåret
Trafikcenter m trafikskola på skolplanen
Simskola vid Kangan
Skolbesök på dockmuséet
Skolbyggnaden är en bra plats
Trafikcenter m trafikskola på skolplanen
Att lära sig att köra på ett inhägnat område; bruksmaskiner, bil, etc.

LEK

Pysel
Lekgård som företagsidé, barnzoo, öppettider som passar arbetande föräldrar
Lekland
Lekpark med unika lekredskap
Lek i UF

"EVENEMANG"

Spelkväll
Skridskokväll
Utedagar
Friluftsdagar fr. skolor
Sportevenemang
Sommarlovssport
Sportlovsaktivitet
Kosläppet
Byacup i ex. fotboll
Lekdag på skolgården
Dagläger på sommaren?
Utflykter för barn m. buss till fina ställen

DAGIS

Språkbad på dagis
Musikprofil på dagis

DJUR & NATUR

Ponnyridning, ridskola
Besöksverksamhet på djurgårdar i byn
4H-förening
"Ngt med hundar, agility?"
Scoutverksamhet
"Äventyrsbana: Trädklättring med olika typer av banor, sammanbundna med olika färger av trossar: Hög nivå, låg nivå, kan Kronoby folkhögskola komma hit och planera, arbeta i partnerskap med dem? Folkhälsan skulle vara intresserade? Något skräckblandat? Ha med terräng & krypa genom tunnel också? Ha med guldgruvan?"
Plöjningskurs

MOTION

Barngymnastik
Hockey
Dans
Skejtpark på sommaren, isplan på vintern
Fotboll för barn - flickor och pojkar
Innebandy för barn
Friidrott
knatteverksamhet (idrott)
Kampsport: kickboxning & annan boxning.
Capoeira, andra grenar. Wrestling.
Simhall
Parkour

KULTUR

Teater

Gårdsloppis

Barndisco

Konstskola

Musikleis

Musikal

Kör

Schackkurs

Filmvisning för barn i UF

Biovisning för barn

Sagostund

Finns det ledare i byn?

I den icke-anonyma delen av intervjun ställdes frågan om man kan tänka sig att dra någon aktivitet för barn, ungdomar, eller andra. Detta genererade en del svar för barn. Det finns personer i byn som kan tänka sig att ordna (listan finns hos projektledaren):

Barnbak

Småbarnsgympa

Juniorgrupp/ miniorgrupp

Söndagsskola

Pyssekvällar

Sagostund

Musikaktivitet för barn

Konstklubb

Äldres boende och service

34. Hur gör vi byn attraktiv för pensionärer?

35. Vilken service behöver förbättras eller utvecklas för att du ska kunna bo kvar så länge du vill?

36. Friska och pigga pensionärer kanske önskar sig meningsfulla uppgifter, vad vill du göra som pensionär?

37. Vad önskar du för program på byacafé för att du skulle vara intresserad av att delta?

Tre viktiga saker för äldre har försvunnit från byn: matbutiker, post och bank. Många äldre använder sig inte av datorn för att sköta bankärenden, och har svårt att ta sig iväg på egen hand då de kanske saknar körkort, har nedsatt syn, eller andra hinder. Den kommunala färdtjänsten är begränsad och ska endast användas till rekreation, vilket ytterligare försvårar för äldre att klara av vardagen. I Pensala är många äldre beroende av sina vuxna barn för att kunna handla mat och sköta andra vardagliga ärenden.

Aktiviteter, service och förutsättningar för att kunna bo kvar i byn

Svaren på frågorna 34 och 35 kom att handla mycket om rörlighet och service. Äldre tog även ofta upp hur det sociala umgänget har förändrats; att man inte "vågar" gå och hälsa på varandra längre, utan har något speciellt ärende. Här har arrangerad samvaro för äldre en viktig roll.

AKTIVITETER	SERVICE	FÖRUTSÄTTNINGAR
Gubbdagis	Behålla nuvarande servicenivå (hemservice)	Tomter för att bygga mindre hus
Bussresor	Skjutsservice för de som inte kan köra själva	Kooperativ som ordnar service som möter behoven hos äldre
Dagsresor	Utveckla hemtjänstservice: städhjälp	Cykelbana
Fortsätt med byacafét	Gårdskarlsservice	
Motion i grupp; promenader, volleyboll, pensionärgymnastik	Ambulerande rådgivning eller sjukvård, som kunde komma med en öppen mottagning till byn.	
Älgjakt	Äldreboende	
	Matställe	
	Dagcenter med matservering	
	Postlåda	
	Tjänstepool för äldre som ger jobb åt ungdomar	
	Fotvård	
	Hemkörning av matkasse	
	Butiksbuss	
	Samlingsplatser; café, bar	

Vad vill äldre Pensalabor göra?

På fråga 36 om meningsfulla uppgifter som pensionär, samt vad man vill göra som pensionär, svarade många att de inte vill ha något särskilt de "måste" göra; pensionärerna i Pensala är upptagna. Nedan redovisas svaren.

VAD VILL ÄLDRE GÖRA?	
Fiska	Delta i väntjänst
Jaga	Leda vävkurs
Hjälpa andra äldre	Styrelsearbete
Skriva ner egna och andras memoarer som del av större historieforskning	Motionera i lag
Uteaktiviteter	Utflykter
Få hjälp av fysioterapeut	Studieresor
Kyrklig verksamhet	

Byacafét

Byacafét har varit oerhört uppskattat bland äldre i byn och fått mycket beröm under intervjuerna. Fråga 37 handlade om vilket program intervjupersonerna önskade sig på byacafét för att vara intresserade av att delta. Frågan ställdes till alla pensionärer, men den testades även på yngre intervjupersoner. Det blev tydligt att byacafét är uppskattat bland äldre, men att det ligger på fel tid och saknar innehåll som intresserar bybor under pensionärsåldern. Nedan redovisas svaren i två delar: förslag på program för befintligt upplägg, samt förslag på hur byacafét kunde utvecklas. Det viktigaste för de flesta är ändå att byacafét blir av och får fortsätta, som en intervjudeltagare uttrycker det:

"Programmet får inte bli ett hinder, så att det inte blir av för att det inte finns program."

PROGRAM BYACAFÉT <65 år	PROGRAM BYACAFÉT 65<
Filmvisning	Allsång
Yngre önskar föreläsningar: hälsa & livsstil, ekologiska produkter, matlagning, motorer	Utomstående föreläsare: hälsa, reseberättelser, trädgård, djurhållning
Tillverka julkrans	Produktdemonstrationer utan köptvång
Plantbyte	Fysioterapeut som föreläser
Höra någon berätta om gamla tider	Utflykter
Pidrokväll	Musik
Vinprovning med ost	
Fritt umgänge	
Titta på gamla bilder	
Musiker	
Reseberättelse	
Utflykter & studiebesök	

SÄTT ATT UTVECKLA ARRANGEMANGET

Måste vara på kvällstid/helgeftermiddagar för att locka lite yngre

Familjedagis där barnen är välkomna

Information på förhand så man vet vilket program det är under säsongen

Grupp som samlas och funderar över programmet

Bör ej vara för styrt av programmet, även tid för fritt umgänge
"Karagrupp"

Svårt för personer med nedsatt hörsel p g a akustiken i skolan

Finansiera utomstående föreläsare med inträde

Skolfastigheten

23. Ge förslag på vad skolan och gårdsplanen kunde utnyttjas till.
24. Hurudan verksamhet vill du att ska finnas i skolfastigheten för att du ska ha intresse av att besöka den?
25. Ge förslag på hur vi ska gå till väga om Nykarleby stad beslutar att inte mera betala för driftskostnaderna för skolfastigheten.

Skolan och skolfastigheten har varit grund för mycket diskussion i Pensala under ett antal år, alltsedan skolverksamheten lades ner. Både Nykarleby stad och byborna har funderat på vad som ska hända med skolan. När frågeunderlaget till intervjuerna skrevs så var det inte klart ännu att det skulle bli dagisverksamhet i skolfastigheten. Dagiset är något som tillkommit under projektets gång. Frågorna om skolan och skolfastigheten har ändå fått ligga kvar, för att få en överblick av bybornas åsikter och idéer gällande fastigheten. Frågorna har väckt starka känslor under intervjuerna, då det upplevdes som ett hårt slag mot byn när skolan stängdes. I dagsläget finns det tre bostadslägenheter i skolfastigheten (varav en tillkommit som en direkt konsekvens av att projektet startade), samt ett dagis på första våningen i skoldelen. Nykarleby Arbis har zumba, volleyboll och byaforskning på kvällstid i gymnasalen. Kvar finns ett antal tomma klassrum, ett före detta lärarrum, samt den gamla småskolan som är en inredd slöjdsal. I småskolan finns även potential att ställa i ordning en till bostadslägenhet med två rum och kök.

En ständig fråga implicerad av svaren är "i vems regi"? Många av de användningsområden för skolan och gårdsplanen som föreslås kräver en aktiv drift, någon som letar hyresgäster i form av företag eller föreningar som vill hyra in sig, eller som utför förbättringar av gårdsplanen. Detta kräver i dagsläget att kommunen går in mer aktivt och försöker nyttja och slå vakt om fastigheten. Många av förslagen gällande skolan och skolfastigheten handlar om att ha kvar verksamhet för barn där i kommunal regi: återuppta skolverksamheten, ha kvar dagis och kursverksamhet som det är nu. Ett populärt förslag är att kombinera dessa kommunala verksamheter med att bygga fler bostäder i skolan.

Verksamhet på skolan i kommunal regi

Öppna skola igen

"Dagvården måste fortsätta"

Befintlig verksamhet (kurser, sammanträden)

Gör om till bostäder (skolan, småskolan)

Äldreboende

Matsservering och aktivitetsrum för äldre

Mer barnaktiviteter

Verksamhet på skolan i privat regi (företag, förening, etc.)

Aktivitetshus nedervåningen, samlingsplats med flera olika servicefunktioner - kiosk-café-förmedlingsverksamhet, matsservering, fotvård, handarbetsrum med vävstol

Hotell på nedervåningen

Gör om till bostäder (skolan, småskolan)

Privatskola med specialinriktning

Gym (ex. Maxmo)

Lägerverksamhet för barn - trafikcentra för barn

Humanitär/ social verksamhet

Bowlingbana på övervåningen

Lekgård för barn (barnzoo)

(forts.)

Uthyrning av utrymmen (Sommarcafé , Kvällsdagis - lämna barnen utan bokning , Få föreningar att nyttja skolan; idrott, m. m, bokföringsbyrå, Brandsäkert arkivrum, Butik i något utrymme nedervåningen, Hyrgarage, Golfsimulator, Hyra ut köket till tillställningar, Hyra ut utrymmen för konstnärlig verksamhet, Kontorsutrymmen, Matförädling i köket, Think tank för byns utveckling på skolan

Föreslagna förbättringar av gårdsplanen
Fixa upp lekparken & håll skridskobanan i skick på vintern
Volleybollplan på gårdsplanen med sand!
Gårdsloppis på gården
Asfaltera planen
Vindskydd med utescen på skolgården
Fler bänkar till skridskobanan på vintern
Fin lekplats för barn-och föräldraaktiviteter
Badmintonplan på sommaren

Föreslagna evenemang i och vid skolfastigheten
Få föreningar att nyttja skolan; idrott, m. m.
Bilutställning på gården på sommaren
Utställning av gamla maskiner på sommaren

Vad skulle locka dig till skolfastigheten?

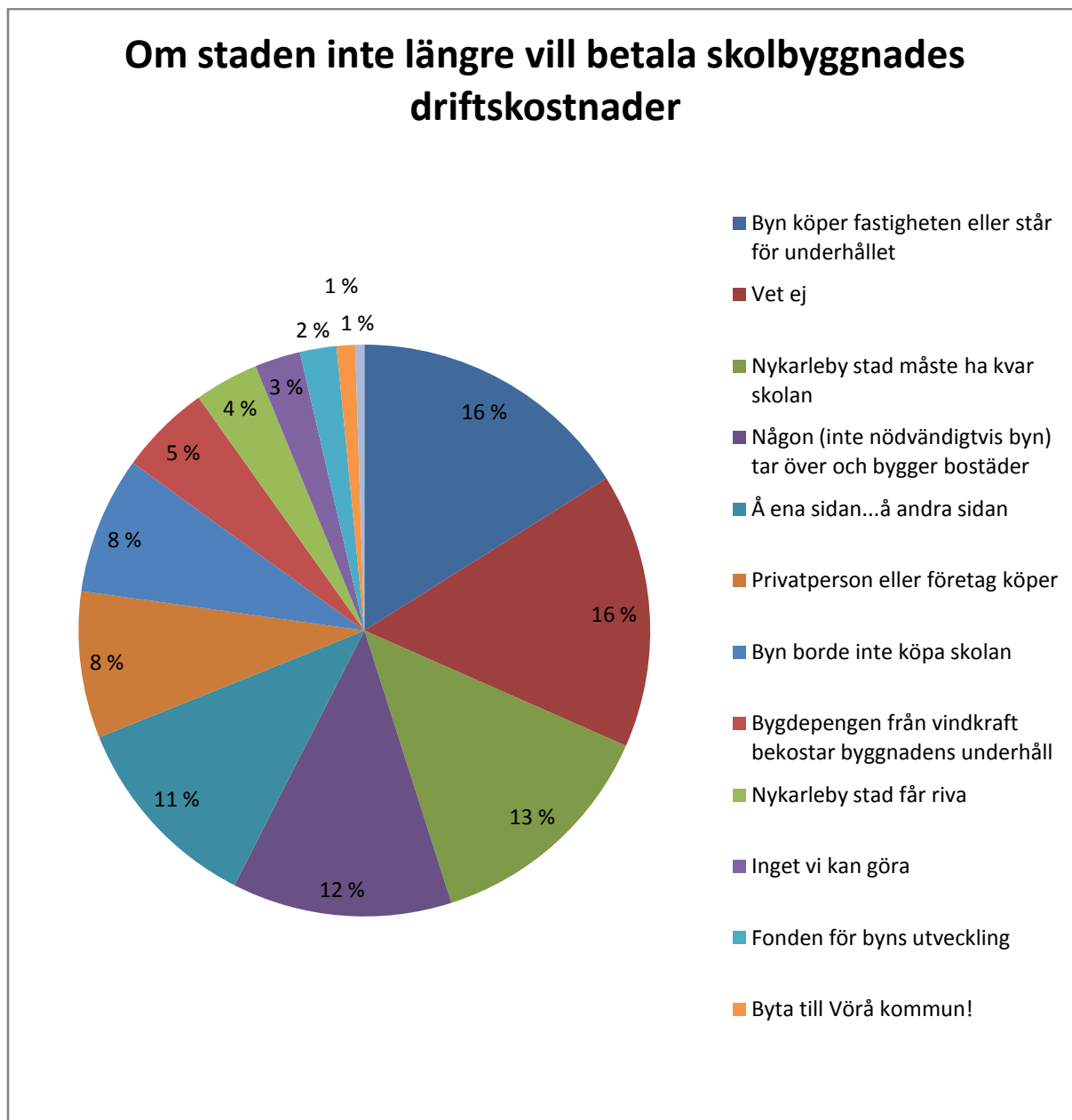
Denna fråga upplevdes som svår av många; de flesta uppgav den befintliga aktiviteten i skolbyggnaden som skälet till att komma till skolan. Det mest populära, som även är nytänkande, är ett gym.

24. Hurudan verksamhet vill du att ska finnas i skolfastigheten för att du ska ha intresse av att besöka den? ⁹	
Kurser och föreläsningar	65
Kommer inte hit	37
Möten och sammanträden	30
Gym	21
Byacafét	12
Café	6
Lunchrestaurang	4
Biograf	3
Slöjdsal, byasnickeri	3
Servicecenter	3
Skola	3
Dagis	2
Lokalt företag	2
Evenemang	2

⁹ "Vet ej" – svaren har inte redovisats här.

Förslag på vad man borde göra om...

Att Nykarleby stad skulle försöka sälja skolan har hänt förr, och ligger som ett ständigt orosmoln över fastigheten. Här redovisas vad de svarande ansåg att man borde göra, om Nykarleby stad skulle försöka bli av med skolbyggnaden igen. Detta är en omtvistad fråga och det syntes också i svaren.

Några kommentarer var:

” Köpa upp skolan från byn. Finns ju potential i hela byggnaden, men Nykarleby stad ser den inte. Skulle bli en samlingsplats, byagård eller något liknande, men det måste vara någon driftig person som håller i det.”

"De kör bort allt härifrån, de ska kunna ha den servicen till Pensalabor. Förr hyrde de ju ut småskolan också. Måste gå att göra bostadshus igen."

Byns synlighet

7. Hur kunde vi öka synligheten för vår by?
8. Har du förslag på Pensalapryl?
9. Har du idéer för förverkligandet av en "Välkommen till Pensala"- skylt? (utseende, placering, budskap...)

Synas fysiskt	Aktiviteter som lockar folk utifrån	Utnyttja lokala möjligheter till besökare	Produkter
Synas på webben: hålla hemsidan uppdaterad	Annonsera när det händer något	Vindkraften	Trycka T-shirt
Synas i media; ge någon i uppgift att skriva om saker i byn	Motionslopp	Vandringslederna	Pensalapryl
Synas att man kommer till ett samhälle: planteringar, buskur, etc.	Använda bysnamnet	Hotellrum i vindkraftverk	Högklassiga pälsproducenter
Synas i Nykarlebys Lokal-TV	Ha med lag i olika event som West Coast Race	Tydliga koncept och Affärsidéer	
Synas på facebook	Loppis	Dockmuséet	
Vägs skylt "Pensala"	Dans	Bygga en skywalk	
Vägs skyltar olika bydelar	Pensaladagen	Specialiserad dagvård	
	Mountainbike-race	Bygga på kända personer från byn (Walter Blomqvist, Lindwall)	
	Skidtävling	Locka med naturturism; hyra ut stugor	
	Julväg med belysning och Granar		
	RoadRockets-event		
	KAJ-spelning		
	Pubkväll på UF		

Pensalapryl

Här listas alla förslag på vad ett föremål som kunde representera Pensala i olika sammanhang skulle kunna vara.

Förslag	
Broschyr för att berätta om vad som finns i Pensala	Mössor
Gammaldags vindkvarnar som Medborgarinstitutet lagade	Pensalavantar
Trätavla med Pensala-motiv	Stensouvenir av röd granit från Guldgruvan
Vykort med lokala motiv	Pensalarandning på löpare

Scrapbook-kort	Havregryn
Docka utvecklad av dockmuséet	Miniatyrvindkraftverk med liten diod
Fotobok med bilder från byn	Guldklimp
T-tröja med tryck	Lantmannagilletts surdegskniv
Nyckelring (päls)	Kaffemugg
Pennor	Väggkalender med lokala foton i olika teman, som samlas in via tävling och folk får rösta
Pensalavindflöjel i metall	Väggkalender med historiska foton, inkl. Historier och berättelser
Pälsbollsmössa	Logga
	Vimpel eller flagga med "Pensala" på

Pensalaskylt

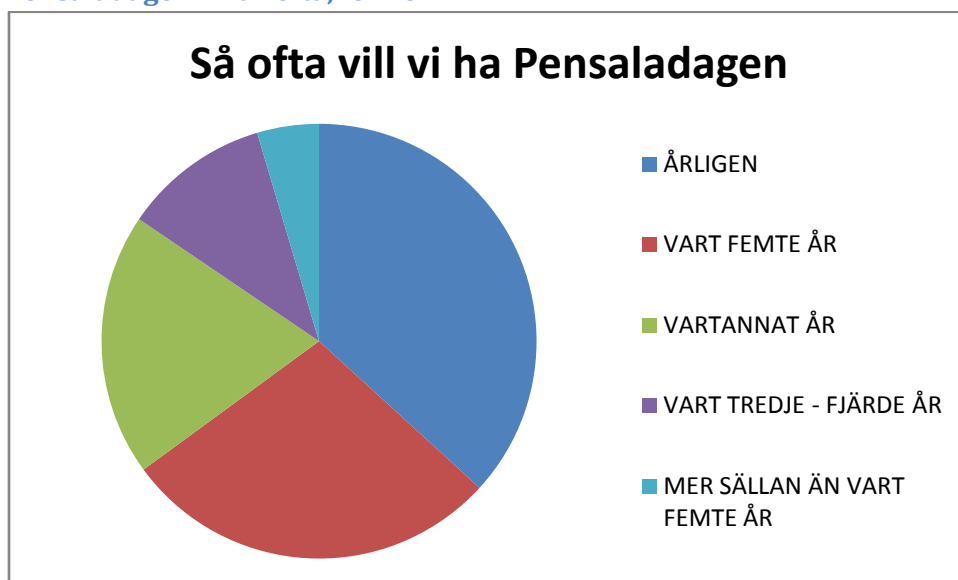
"Jag hade aldrig varit till Pensala förr, när jag skulle hälsa på här så visste man inte riktigt var det var, fanns ingen skylt. Hade varit till Munsala, men inte till Pensala, och jag körde och körde, och det kom hus, med skog emellan, tänkte "Är byn slut här?"."

Citatet ovan illustrerar väl behovet av att ha någon typ av skylt, så att man vet var Pensala ligger. ELY-centralen ger tillstånd för två olika sorters skyltar; vägmärke och reklamskylt. Alla skyltar utom en vägmärkesskylt (med texten "PENSALA") räknas som reklamskyltar, alltså skulle en "Välkommen till Pensala"-skylt räknas som det. Ett tredje alternativ är att lämna in ett initiativ om en så kallad tätortsport; skyltar på båda sidor av vägen som även signalerar sänkt hastighet. De flesta Pensalabor verkar vilja ha någon typ av fritt utformad skylt, men det finns även många som stödjer ett initiativ om sänkta hastighetsgränser. Här redovisas alla förslag som kommit upp under intervjuerna.

VAR?	UTFORMNING	HUR?	TEXT
Spelar ingen roll bara det finns en skylt	Stor träskylt	Tävling	Dialekt
Tre skyltar	Blomlåda nedanför	Byrådet får fundera	Aktuella händelser
Vanligt vägmärke "PENSALA"	Bildmotiv	Måste se snygg och välskött ut	Text om trafiksäkerhet
Där postnummergränsen går	Metallkonst		Bör stå på svenska och finska
Utvidgad skylt med en infokarta om Pensala i färg, med viktiga platser utmärkta, vid Ufs parkering	Konstnärligt utformad		"Välkommen till Pensala"
	Skylda med företagen som finns		"Pensala- en levande landsbygdsby"
	Vindmölla		"Välkommen till Pensala - Nordens pärla"

Stora "Hollywood"-bokstäver på ett fält	"Pensala på topp"
Vädertåligt material	"Välkommen till Pensala - det ljusnar!"
Placering i ögonhöjd	
I trä med trätak	
Något med barn	

Pensaladagen - hur ofta, för vem?

Åsikterna kring arrangemanget som kallats Pensaladagen går isär. De många kommentarerna kring arrangemang och ansvar, väcker några olika frågor, värda att tänka på. Vad är egentligen syftet med Pensaladagen? Vad gör Pensaladagen framgångsrik?

1) Kommer folk om det är oftare, eller kommer de hellre om det är mer sällan?

"Om det är vart tionde år så hinner så mycket folk försvinna."

"[bör vara] Vart femte eller vart tionde år, om det är så sällan skulle folk som har flyttat ut komma också, och inte tänka "nej men jag var ju förra året". "

"Man glömmer bort det när det är sällan, och skulle behöva få in unga och nya idéer. "

"Kanske inte varje år, för tiden går fort. Men vartannat år, så att man vet, så att det blir någon kontinuitet i det."

"...tror folk inte kommer om det blir varje år, men om det är vartannat vet man och då kan man boka in."

"Trevlig tillställning, högst vart femte år, går ju inflation i det annars och folk orkar inte om det är för ofta."

"Om det är för ofta kanske folk inte går. Om det är mer sällan måste man ta tillfället i akt, det blir gammalmodigt om det är för ofta. "

2) Hur ska ansvaret för Pensaladagen fördelas? Ha samma dragare år efter år, rotera ansvaret mellan olika föreningar, rotera mellan olika bydelar, eller ha ett helt nytt upplägg?

"De yngre måste dra det"

"Om föreningarna ska göra saker på exakt samma sätt som alltid, så får de ju inte in några nya. "

"Det skulle behöva finnas ett samarbete mellan olika föreningar som turas om att ha huvudansvaret, annars blir det samma dragare år efter år."

"Är byarådet eller lantmannagillet som ordnar, så det blir samma folk som måste ordna. Skulle behöva roteras mer, för det blir samma människor. Kanske kan man som förälder ge sina barn mer ansvar?"

"Det ska till så mycket folk [för att ordna] så det blir inte kvar så många att besöka eventet."

"Gäller att det finns folk som ställer upp och ordnar, men vem ska alltid koka kaffe, vem ska alltid göra maten, vem ska alltid ordna programmet. Av erfarenhet blir det alltid desamma. Man vet vilka som är bra på vad, och det blir att de får förväntningarna på sig. "Vi gör det själva, det är enklare så". En grupp börjar planera - sedan sitter de fast i att göra själva. Kanske kunde man ha olika bydelar ansvariga för olika saker?"

3) Ska man ha liknande program år efter år?

"behöver inte vara jättemycket varje år, kanske satsa lite mer vart tredje eller vart fjärde år. "

"Om det är varje år så nöter det ut sig själv. Det blir samma sak och för ofta."

"man har inte tillräckligt med innehåll för att ha varje år. "

"Borde vara ungefär samma datum varje år".

FÖRSLAG

"Något så att folket hålls här under en längre tid på dagen".

"Viktigast att få komma ut och träffas"

"Viktigt att tacka de som ställt upp och ordnat"

"Brukar vara marthorna som lagar mat, men en möjlighet vore att man tar in en matservice så får var och en betala för sig. "

"Mer interaktivt innehåll"

"Något för att ge folk att lära känna en del av Pensala de annars inte skulle ha tillfälle till. "

"Allt behöver inte vara sommartid"

"Olika typer av utställningar, med olika teman olika år, så skulle man kunna engagera fler."

FÖRSLAG PÅ PROGRAMPUNKTER OCH AKTIVITETER

Allsång	Beachvolleyturnering vid Kangan
Utställningar: folkdräkter, maskiner, traktorer, veteranbilar, gamla jordbruksredskap, gamla moppar, hobbysamlingar, lokala konstnärer,	Parad
Sång och musik	Komikeruppträdande
Aktiviteter för barnen; ponnyridning, hoppslott, dockteater, tävlingar	Revy
Mångkamp	Motionslopp
Tävlingar: mångkamp, stövelkast, hinderbana, kasta ner burkar med boll, dragkamp mellan olika byadelar	Pubkväll
Byavandring: guidad historisk tur	Quiz
Visa gamla arbetstekniker	Pidromästerskap
Tal: före detta Pensalabo	Berättelse om vad som hänt på sista tiden i byn
Försäljning av lokalproducerad mat, hantverk, etc.	Road Rockets-utställning
Andligt	Utegympa
Kulturellt	Byakamp
Dans på kvällen; UF, Storbötet	Öppna gårdar
Presentation och marknadsföring av byns småföretagare	Kaffeförsäljning
Cykelorientering	Våfflor
Fotbollsmatch	Gissningstävling; var i byn är bilden tagen?
Matservering	Grillning
Korvgrillning	Workshops: hantverk, gamla arbetstekniker
Små uppträdanden	Lotteri
Traktorpulling-event	Äldre berättar om hur det var förr
Loppis	Guidad busstur för utflyttade i alla bysdelar
Visa gamla filmer	Välkomna nya Pensalabor

Livet för ungdomar i byn

Fyra frågor i underlaget riktade sig speciellt till unga människor, eller handlade speciellt om unga människors liv. Att byn har en aktiv ungdomsförening syntes i svaren; många upplevde att frågorna var överflödiga; gemenskapen bland byns unga upplevs som god "som den är", och på frågan vad man skulle kunna ordna med tanke på utrymmena vid UF, var svaren oftast en uppräknning av vad UF redan gör. Frågorna 30 och 31 ställdes endast till de som var under 25. Frågorna 32 och 33 ställdes till samtliga intervjupersoner. En svaghet i materialet är att endast 35 intervjupersoner var 25 år eller yngre, samt att endast 9 av dessa var tjejer. Detta förklaras delvis av Pensalas könsfördelning i olika åldersgrupper, med ett kvinnounderskott som är särskilt tydligt i just åldersgrupperna 13-25 år (41 % kvinnor). Det var även många unga kvinnor som fanns med på listan över boende i byn, men som i

själva verket endast är skrivna i Pensala, men bor borta, och därför inte såg sin medverkan som meningsfull.

30. Vad skulle du vilja att det fanns för aktiviteter för ungdomarna i byn?
31. Vad skall man göra för att ungdomarna skall få den rätta gemenskapen i byn?
32. Vad kan vi ordna med tanke på våra utrymmen vid Uf-lokalen?
33. Hur skall man få ungdomar att stanna i Pensala?

RESONEMANG

Könsperspektivet kom fram i fråga 30 om aktiviteter för ungdomar i byn. Det ses allmänt som en styrka att Ungdomsföreningen är bra på att ordna själva, samtidigt som flera efterfrågar mer ledda och strukturerade aktiviteter för ungdomar, även om det är i Ufs regi.

"Behöver inte finnas så mycket för de hittar på ganska mycket själva. Killarna håller ju kanske på att skruva traktor och så, går ju bra att ta traktorn och fara och simma eller grilla korv eller så. Har själv varit med och ordnat grejer, men de har så lite flickor. I min ålder finns ju mycket mer pojkar än flickor, vet inte vad flickor gör, man gör vad man gör."

"Svårt när det rör en själv, man vet inte vad man känner att "yes det skulle jag fara på". Ofta går det att köra någonstans. Men om man skulle ha några sådana där träffkvällar eller café eller nåt, så skulle jag vara intresserad. Finns många jag inte sett på jättelänge då jag inte bor här. Vet knappt vad tjejerna från min klass gör nuförtiden."

"Skulle behöva finnas någon ledare ibland."

FÖRSLAG

Det kom även en del konkreta förslag på aktiviteter för ungdomar i byn.

FÖRSLAG

Samlingsplats med TV och spel och annat att göra

Café

Gym

Fester i UF

Fler evenemang typ Pensaladagen

Musikmöjligheter

Diskotek

Isplanens underhåll

Kvällar i UF då man kan hänga och prata

Ledd aktivitet på UF, typ kurs

Mer idrott

Pokerkvällar

Någon söndagsaktivitet utan alkohol och droger

Ungdomsverkstad

På fråga 31, om vad man kan göra för gemenskapen bland ungdomar i byn, anger de flesta att unga redan har en god gemenskap i byn. Detta förklaras av att man har god byakänsla, att man redan i skolan känner att man kommer från samma by. Många tror inte att det går att försöka påverka. UF nämns som både en sammanförande och en splittrande faktor i byn:

"Julfester och andra evenemang på UF stärker gemenskapen"

"UF är bara för ett visst gäng"

"En ungdomsledare på UF skulle kunna locka till mer aktiviteter"

Något som efterfrågas, främst från föräldrar, är att de yngre generationerna tas med mer aktivt i Ungdomsföreningens verksamhet. Detta skulle även säkerställa kontinuitet i verksamheten, att UF får med de yngre ungdomarna. En person berättar följande:

"Men har blivit mindre folk i UF, är ju inga yngre med där. När vi var små ville vi ju dit, men nu finns det inte så mycket intresse. Själva kom vi dit genom äldre bröder och kamrater. Vi känner nog inte de yngre så bra."

FÖRSLAG PÅ HUR STÄRKA GEMENSKAPEN BLAND UNGA I PENSALA

Ordna pubkväll

Bjuda in folk aktivt när man ordnar något i UF

Bjuda in alla unga på talko

Skapa aktiviteter där man bryter generationsgränserna

Ordna café

Ungdomsföreningens lokal

Pensala Ungdomsförening har en gammal danslokal som de äger och förfogar över. Den vanligaste kommentaren om lokalen är att *"de unga sköter den bra, och har bra aktiviteter som det är"*. Dock finns en del förslag kring "UF", nedan presenteras de i kategorierna renoveringar, skötsel, samt aktiviteter.

RENOVERINGAR	SKÖTSEL
Tillgänglighetsanpassa (ledstång, ramp, etc.)	Städa bättre & hålla fräscht
Renovera utsidan	Nya bord och stolar
Renovera köket	
Bygga terrass på baksidan	
Bygga gym	
Kangan - nya nät, fixa bastun	

AKTIVITETER		
Afton med dansmusik av Obo	Farsdagslunch	Marknadsevent med försäljning av olika produkter
Allsångskväll	Filmkvällar för olika målgrupper	Pubkväll
Barnkväll	Fler föreläsningar	Temafester
Biljardturnering	Få dit Arbiskurser	Öppet hus med café, fritidsverksamhet
Biovisning	Försäljningspartyn	
Bocchia-turneringar	Hyra ut till olika fester	
Byafest	Innebandykvällar	
Dans	Kioskverksamhet	
Danskurser: folkdans, andra danser	Kvällsaktiviteter för barn	
Disco	LAN-event	
Drive-In bio	Loppis	

Hur skapar man förutsättningar för unga människor att stanna kvar eller flytta till byn?

När det gäller fråga 33 om hur man ska få unga människor att stanna kvar, eller flytta in, till byn, faller de flesta svar inom fyra olika kategorier:

- Bostäder
- Arbetsplatser
- Barnvänlighet (service, trafik, fritidsaktiviteter)
- Fritidsmöjligheter för unga vuxna

Många påpekade att man sällan flyttar till Pensala om man inte själv kommer från byn, eller har en partner från byn. Detta stämmer väl överens med den insamlade deskriptiva datan i undersökningen. Men även där detta villkor uppfylls, så måste det finnas förutsättningar för att kunna bosätta sig här när man flyttar hemifrån, på egen hand eller med en partner.

Det var många unga som konstaterade att det måste finnas ett utbud av konkurrenskraftiga bostadsalternativ till att börja med. Här gäller det flera olika typer av bostäder; hyresbostäder (typ radhus etc.), tomter, hus till salu.

”Radhus, ordentliga lägenheter lite anpassade för ungdomar, lite modernare. Om man vill ha utifrån måste man kunna bjuda ut tomter till ett bra pris, där man kan förverkliga sina drömmar på ett bra sätt.”

Några förslag på hur man kan göra detta var:

- Bygga bostäder i skolan
- Bygga parhus och sälja av
- Att aktivt leta upp lämpliga bostadstomter och försöka få dessa sålda just till det ändamålet
- Bildandet av ett lokalt hyresbolag (modell från Pargas)

Äldre underströk vikten av att det finns arbetsplatser i eller i närheten av byn, då unga söker sig bort för att studera, och sedan kanske inte hittar ett matchande jobb tillräckligt nära Pensala. Alternativet i byn är att arbeta med näringar relaterade till jordbruk och pälsfarm – ofta som egenföretagare. Men – ärver man inte ett jordbruk så kan det även vara utmanande att göra detta, då det är få som vill sälja odlingsbar mark.

”[måste finnas] arbetsplatser, eller om de vill bli jordbrukare eller farmare. Svårt att få tomter här för folk vill inte sälja odlingsjord, skulle heller inte själv vilja sälja det.”

För unga vuxna som ännu inte har familjefunderingar, och kanske är aktiva inom andra näringar än jordbruk och pälsfarm, är det viktigt att det finns attraktiva bostäder, samt möjligheter till social samvaro på fritiden i form av mötesplatser, men även vänner.

”Går inte att få dem att stanna. Inga kompisar kvar, inget att göra.”

En del beskriver en trend i utflyttningen, där vissa årskullar flyttar i högre grad än andra. Har man vänner som stannat i byn, så är chanserna högre att man själv kan tänka sig att stanna kvar, eller flytta tillbaka till byn i framtiden.

Ett annat vanligt svar var att det är viktigt för unga som planerar att bilda familj, eller redan gjort det, har närhet till service och saker för barnen. Ett klart framsteg är att det tillkommit dagvård i Pensala. Bristen på fritidsaktiviteter för barn och den utsatta trafiksituationen är dock alltså ett problem för barnfamiljer, och gör Pensala mindre attraktivt att flytta tillbaka till.

Inflyttning

1. Vad förväntade du dig av byn och byborna då du flyttade till Pensala?
2. Vad saknade du när du flyttade in?
3. Vad var bra, vad var dåligt med att flytta till Pensala?
10. Vad tycker du att man kan göra för nyinflyttade?

Som noterat ovan råder det brist på både hyresobjekt och säljobjekt i Pensala. Trots detta råder en viss inflyttning till byn, som följer ett visst mönster. Betydligt fler kvinnor än män flyttar till Pensala, oftast på grund av att de träffar en partner från byn och flyttar in med honom. Fler än var tredje intervjuad kvinna (34 av 90) är inflyttad till byn i något skede, medan motsvarande siffra för män är 9 % (10 av 111 intervjuade).

Vad tycker då inflyttade om Pensala? Många som flyttat hit har gjort det av rent praktiska skäl, som att ta över ett jordbruk, en farm, kunna bo ihop med sin partner, eller att man har hittat ett hus här. Många av de inflyttade kände till byn, och byborna, innan de flyttade hit, och hade ”inga särskilda” förväntningar. De som flyttat under 60-70-80-90-tal har haft en annorlunda inflyttningssupplevelse än de som flyttat nu, i och med att byn hade fler träffpunkter på den tiden, vilket innebar att det fanns fler möjligheter att få kontakt med folk. Dessa tidigare inflyttare uppger sällan att de saknade något i serviceväg när de flyttade till Pensala, kanske snarare saker som den egna familjen och sociala nätverk. Om man flyttat på 00-talet, från ett ställe med högre servicenivå, och kanske annorlunda språkförhållanden, än Pensala, så är det en stor omställning. Personer som flyttat efter att butik och

skola lagds ner, kan uppleva att det är väldigt långt till "allt" i Pensala. Dessa ofta yngre inflyttare saknar

- aktiviteter för barn
- information om vad som händer, vilka föreningar som finns, att inte bara få information via sin egen partner
- att kunna cykla till ställen
- närheten till uteliv
- tvåspråkighet

Mest positivt med att flytta till Pensala är oftast just skälet till varför man flyttat, det vill säga den egna gården, lantbruket, huset, den egna partnern, eller möjligheten till arbete. Lugnet, friden och tryggheten på landet omnämns också ofta i materialet. Som mindre positivt anges

- Det är en liten by, på gott och ont; socialt kan det kännas som att man som inflyttad "har ögonen på sig".
- Läget; långt ifrån vatten, dåligt vägunderhåll, ingen gång -och cykelbana
- Gammalt groll om land, etc.

Nedan finns förslag både från inflyttade och "ur-bysbor" sammanfattade. Dessa är olika svar på fråga 10; "Vad tycker du man kan göra för nyinflyttade?"

- Att alla ska vara allmänt trevliga: hälsa, säga välkommen, bjuda med på olika evenemang så att de inflyttade har möjligheten att delta i byalivet, om de vill.
- "Hembesöks-alternativet": Någon eller några ansvariga går och knackar på hos den inflyttade, överräcker en gåva och hälsar välkommen. Österby byråds initiativ att gå och lämna över en blomma till nyinflyttade har varit väldigt omtyckt. Gåvoförslag:
 - o Blomma
 - o Pensalapryl
 - o "Presentkort" på talkoinsats från byn
 - o Påslakanset el. annat till hemmet
 - o Välkomstpaket med Skvallerbok, kartor, ett matpaket med kaffe, bröd, pålägg, lokalproducerade Pensala-matprodukter, presentkort på byns lokala företag, lista över föreningar; ett "recept" på att leva i Pensala - är du intresserad av X- sök dig till Y
 - o USB-minne med Pensalaböckerna i digital form
- Bjuda på rundtur i byn och visa olika ställen
- En samling, någon gång om året, efterlyses, i syfte att få information, träffa bybor och kanske andra nyinflyttade. Detta kunde vara ett skilt event, eller exempelvis en programpunkt på Pensaladagen.
 - o Fest
 - o Fikastund
 - o Programpunkt på Pensaladagen

- Välkomstbrev / blad/ kort, med information till nyinflyttad: lokala kontakter, karta, information om var sjukhus, post, bank, mataffär, intressanta lokala platser finns, busstidtabell, Pensalas hemsida, Pensala på facebook, Pensalas föreningar och kontaktpersoner.

Genomgående för alla punkter är att det ska kännas otvunget och öppet, att man som inflyttad accepteras som man är, samt att alla behandlas lika. Ger man ett kort eller brev till en inflyttad, så måste man göra det även till andra, oavsett skälet till att man flyttar till byn, eller vilket språk den inflyttade kommunicerar på.

Gemensamma penningflöden

17. Tycker ni att det skulle vara lämpligt att det bildas en fond för att stöda byns utveckling?
18. Till vad tycker du att en eventuell bygdepeng från vindkraft ska användas?
19. Skulle du kunna tänka dig att satsa aktiekapital, för att skapa en samlingsplats i byn, dit olika servicefunktioner kunde koncentreras?

Några frågor i underlaget handlade om olika möjligheter till en gemensam finansieringspott för Pensala. Vad som skulle finansieras är en fråga för framtiden, men det tycks ibland fattas pengar för att göra saker för byn, där varken kommunen eller någon enskild förening vill gå in och betala. Pensala gravgård har en fond, dit man kan donera pengar. På liknande sätt skulle det kunna finnas en fond för Pensalas utveckling. En eventuell bygdepeng från vindkraft måste distribueras på något sätt. Fråga 19 undersökte inställningen till att investera pengar i en gemensam satsning.

Fond för byns utveckling

Frågan om att bilda en fond för att stöda byns utveckling genererade för det mesta positiv respons; hela 76 % av de svarande ansåg att det var en bra idé. Nästa naturliga samtalsämne blev ofta varifrån medel skulle komma, samt vad pengarna skulle gå till. En del nämnde vindkraften som en utvecklingsmöjlighet, som skulle kunna ge pengar till en utvecklingsfond för byn.

”om vi ser framåt så om det blir vindkraftspark så kommer det ju en extra slant hit till byn, så man skulle kunna hålla en allmännyttig verksamhet på fötter.”

”Finns alltid grejer i en by som det skulle behövas pengar till någon gång.”

”Byns utveckling skulle ju kunna vara vägunderhåll, belysning, Välkommen-skylt med mera.”

”Om fonden ser till att det kommer mer lägenheter, att ungdomar kan bo kvar. Att åldringar kan bo längre. Man skulle kunna satsa på ett bostadsområde, är det en bra by så kan folk flytta hit.”

”Skulle kunna vara en hjälp för sådana som verkligen vill göra något här, att få någon starthjälp eller så.”

”Ekonomisk uppmuntran för nya idéer i byn, eller för de som kommer med något nytt kring byns utveckling. Behöver inte vara lantbruksfrågor utan även annat.”

"Har alltid haft en idé att om man skulle bidra till något så skulle man bidra till att barnen som vill utveckla sig att studera mer får chansen att göra det. Det är viktigt att få högt utbildade barn och ungdomar som kommer från landet, för de vet vad det innebär med olika beslut, de känner till livsvillkoren på landet."

"... att skapa någon slags andelsbank som har byns bästa för ögonen, vore bra. En sådan bank går inte omkull."

De som var mer kritiska till en fond uttryckte oro för hur en sådan fond skulle skötas, att det blir en orättvis fördelning, att någon förening eller grupp favoriseras. Fonden måste ha tydliga stadgar för vad fondens medel ska användas till, för att undvika tvister om utdelningar.

"Vet inte, vad skulle man använda den till? Kanske bara gagnar vissa".

Några intervjupersoner uttryckte att de ansåg det vara meningslöst med en fond.

"...finns det något att utveckla i byn med hjälp av pengar? Finns ju inget man kan göra."

Bygdepeng från vindkraft

Om det byggs vindkraft i byn så kommer det att årligen inkomma en bygdepeng. En fråga var vad en sådan bygdepeng skulle användas till. Kunskapsläget om bygdepengen var ojämnt: hur mycket pengar det potentiellt rör sig om, vad som redan är bestämt om pengarna, vad pengarna får gå till, var frågor som intervjupersonerna ofta undrade över. Här redovisas svaren i formen av förekomst¹⁰.

FÖRSLAG	FREKVENNS
Utvecklingsfond	35
Föreningar (UF, Martha, föreningshus)	24
Olika småinsatser (infotavla, vandringsleder, skidspår, underhåll)	19
Barn och unga (lekpark, dagvården, barnfamiljer, simstrand vid Kangan, kurser för barn)	18
Byafester (Pensaladag, bjuda på lunch, utflykt, bussresa för Pensalabor)	17
"Allmännyttiga grejer"	15
Renovera byggnader i byn (skolans underhåll, UF-lokalen, privata fastigheter)	14
Vägunderhåll (landsvägen, grusvägar, belysning på småvägar)	9
Service för äldre	6
Bostäder	6
Skapa samlingspunkt (bilda förening/stiftelse, samla flera olika aktiviteter)	6
Gång-och cykelbana	5
Stipendier till unga	4
"Jag tror inte på att det kommer vindkraft"	4
Café/ kiosk	3
Skapa bostadstomter och sälja	3

¹⁰ 24 personer svarade "Vet ej". 4 personer svarade att det inte tror att det blir någon vindkraft i Pensala och därför inte ville sja om vad pengarna skulle gå till. Det var vanligt att svarande angav flera olika alternativ, därför motsvarar inte frekvensantalet antalet intervjuade.

Ekonomisk uppmuntran för nya idéer	3
Fördelas på olika aktiviteter	3
Olika evenemang i byn (motionslopp)	3
Jobba för ökad inflyttning	2
Gym	2
Bibliotek	1
Byabutik	1
Ge till de som inte har något	1
Egenfinansiering av utvecklingsprojekt	1
Spara och investera i företagsstarter	1
Bör beslutas av byrådet i samspråk med byborna	1

Att satsa i en gemensam servicepunkt

"Finns en viss risk att man måste stödja den ekonomiskt, det blir en viss utpressning mot byinvånarna, vet inte riktigt vad jag tycker. Man kan ju ha medlemsavgift. Men en förening eller en stiftelse ska ju leva på eget kapital, med en styrelse och en förvaltare, och stadgar, ett sätt att hålla kvar kontrollen, inga aktieägare. Som kunde ha ett gym, ett café."

92 intervjupersoner – 45 % av intervjupersonerna, svarade "nej".

- NEJ**
- "Inte vårt ansvar, det är kommunen som ska se till att vi har service i byn."*
 - "Vi har redan försökt satsa i byabutiken och den stängde ändå."*
 - "Det finns redan samlingsplatser som måste användas, byn klarar inte att uppehålla något mer."*
 - "Om man inte driver med eget kapital blir det ingen helhjärtad satsning."*
 - "Sådant brukar inte vara framgångsrikt."*

76 intervjupersoner – 37 %, svarade "ja"

- JA**
- "Beror på vad det finns för förutsättningar för verksamhetens överlevnad."*
 - "Beror på vad som skulle finnas där."*
 - "Inga stora summor."*
 - "Men utan tvång att stödja den ekonomiskt."*
 - "Men inte först betala och sedan jobba gratis."*
 - "Om man får någon morot."*
 - "Om man kan få tillbaka det man satsat över tid"*
 - "Om andra bybor är med. "*
 - "Om man kunde bidra med talkoinsats istället för pengar."*
 - "Om vi blir helt utan samlingsplats i byn."*
 - "Om det drivs utan vinstintresse."*

Resterande intervjupersoner svarade "vet ej", eller ansåg att de inte kunde ta ställning utan att ha något mer konkret förslag. Det var tydligt att det råder ett ganska villkorat läge för att satsa pengar i något gemensamt för byn. Detta har att göra med tidigare gemensamma satsningar som man upplevt varit misslyckade. Man bör ha en tydlig verksamhetsmodell med goda förutsättningar för överlevnad, för att ha chanser att samla in pengar från byborna. Man bör även försöka samla så många servicefunktioner som möjligt och ständigt se över utbudet, för att behålla stödet i byn.

Jord-och skogsbruk, markägande, pälsfarmning

15. Hur kunde samarbetet mellan primärnäringsarna utvecklas?
16. Finns det intresse av ägoreglering av åkermark även i Nykarlebydelen av byn?

Av intervjudeltagarna¹⁴ anger hela 30 % att de arbetar helt eller delvis inom jordbruket, och 17 % inom pälsnäringen.

FÖRSLAG FÖR SAMARBETE

Byta produkter med varandra, beställa odling av varandra.

Byta rävar för avel

Gå ihop och producera en större mängd ekoodlat för att kunna pressa upp priset.

Dela arbetskraft

Maskinsamarbete

Ta in gruppofferter för el, försäkringar, bränsle, olika gödningsmedel till jordbruket, bränsle till traktorer, och så vidare.

Energisamarbete (kadaverbränning)

Konsumentringar

Kunde man bilda bolag och börja producera något?

"Farmer's market"; försäljning av lokalproducerat en dag i månaden

Producentägt slakteri

Sammankomster, skördefest, Pensaladag, julfest då alla har färdigt, då har även pälsfarmarna färdigt. Midvinterfest med sång och program, UF kunde vara med

Kommentarer

"Det är nog svårt. Alla är så rädda om sitt. Alla hade sina små jordbruk förr, men idag ska det vara så stort."

"Borde samarbeta mera, för att kunna släppa prestigen istället för att tävla och lägga sig emot allt som är nytt, om man har något som ingen annan har och någon annan vill låna det kanske man får något igen. Har blivit väldigt mycket storhetsvansinne, man ska ha det största."

"Skulle kunna besöka varandra mer och se hur man har det, det finns mycket förutfattade meningar om varandras verksamheter."

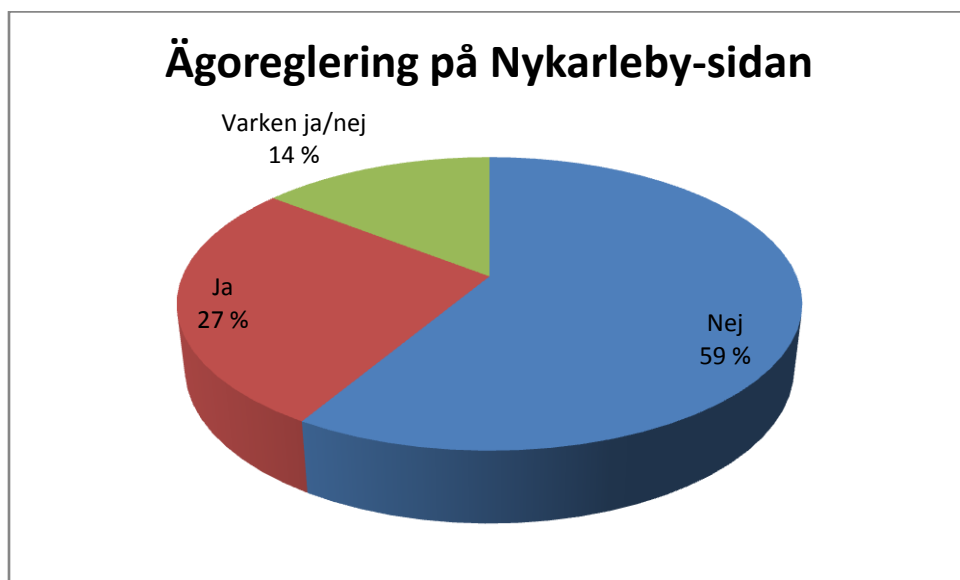
"Då det är bråda tider att man skulle, till exempel om det fanns en grupp folk som kunde hoppa in och hjälpa till. Men det är ganska svårt då man har ganska "akuta" behov, man behöver liksom saker och ting genast."

"Pensala är ganska känt för att de har haft fungerande maskinsamarbeten, det har väl minskat en del och det finns entreprenörer som utför olika tjänster. Låta Lantbruksrådgivningen komma med nytänkande inom samarbete, att man informationsmässigt skulle kunna försöka finna nya samarbetsformer. Det är klart det finns, vi har alldeles för mycket pengar i maskiner."

¹⁴ 20 % av intervjudeltagarna var pensionärer.

Ägoreglering på Nykarleby-sidan?

Frågan om ägoreglering väcker ibland starka känslor. Majoriteten av de 111 tillfrågade¹⁵ ansåg att de inte hade något intresse av ägoreglering. Några ansåg att en ägoreglering vore bra, men att man kunde vänta 10-25 år framåt. Ytterligare andra ansåg att en ägoreglering borde ske inom byn, utan myndighetsinblandning, främst på grund av de extrakostnader det innebär. *Värt att notera är att det ibland verkar saknas kunskap om vad en ägoreglering skulle innebära.* Enligt vilka kriterier blir man kompenserad? Hur värderas marken? Tas ekologisk odling i beaktande? Frågorna är många.

Företagande och vidareförädling

13. Ge förslag på produkter vi kunde vidareförädla i Pensala.
14. Ge förslag på företag som kunde bildas/utvecklas i byn.
5. Är du i behov av matservice eller en matservering i byn? Hur ofta skulle du äta lunch/middag på ett sådant ställe?

Dessa frågor upplevdes väldigt olika av intervjupersonerna. De var helt klart de frågor som ansågs svårast att svara på; hela 39 % svarade motsvarande "Vet ej". Hos andra väckte de stort engagemang. Vissa ansåg att dessa frågor var onödiga att ha med i intervjuerna: *"Hade jag idéer skulle jag inte berätta dem här"*. Här följer en redovisning av förslag på produkter man kan vidareförädla i Pensala.

BRÄNSLE	MAT	ANNAT
Biogas	Kött	Ull, garn, fårskinn
Bränsle av sockerbetor	Konserver	Växtfärg

¹⁵ personer som bor i hushåll med mark på Nykarleby-sidan av byn.

Etanoltillverkning	Lufttorkad skinka	Handvävda mattor
	Kornflingor för gröt	Hantverk
	Närproducerade grönsaker	Päls
	Bär	Skinn
	Müsli	
	Honung	

När det gäller företagande så finns speciella förutsättningar i Pensala. Befolkningsunderlaget är litet, å andra sidan finns goda möjligheter att utveckla affärsverksamhet relaterat till industrin, pälsnäringen, eller konsumentmarknader över större områden. Pensalaborna har ändå intresse av att det finns företagsverksamhet i byn. Här presenteras tankar om affärsverksamhet som kommit upp i intervjuerna, konkreta förslag på företag som skulle kunna bildas i byn, samt samarbeten med offentlig sektor som skulle kunna finnas i byn. Intervjuerna har även genererat en lista på personer i byn som skulle vara intresserade av att starta upp eller på annat sätt stödja företagande i byn (finns hos projektledaren).

- Alternativa affärsmodeller kanske kan få verksamheter som inte ger någon stor vinst att gå runt, exempelvis gårdskarlservice.
- Bilda andelslag inom olika områden: hantverk, matförsäljning
- Kombinerade verksamheter för att få ihop det: café med butikshörna
- Gemensam marknadsföring av olika närproducerade produkter
- Gemensam marknadsföring av lokala företag
- Vindkraften kan ge nya möjligheter
- Näthandel kan ge nya möjligheter
- Förändringar i lagstiftning inom pälsfarming i Europa (2020) gör exempelvis holländska pälsfarmare "hemlösa": försök få hit dem!

Samarbeten med offentlig sektor
Trafikcentra för barn på skolgården
Bostadsföretag
Familjegrupphem
Företagscenter i skolan; "allt under samma tak"
Gym
Simhall, uppvärmd med restprodukter från svin- och rävfarmar
Privatskola för invandrare med språkprofil

- *"Vore säkert intressant att det skulle finnas möjlighet att få starta farmer och lantbruk, för dem som vill. Finns ganska många som inte vet hur de ska göra."*
- *"Slakt inom byn för försäljning. Problemet är alltid byråkratin, skulle behöva förändras."*
- *"Kvinnliga arbetsplatser vore ju bra, men det är ju kanske svårt att hitta på idag."*

SERVICE	MAT	INDUSTRI	PÄLSNÄRINGEN
Budservice, taxi	Bakstuga	Plåt och maskinservice	Avbytarverksamhet för pälsfarmer
Byggföretag & VVS-montör	Butik utan personal; handla på eget samvete	Växthus	Biogasföretag
Hotellverksamhet för tillfällig arbetskraft (pälsnäringen, jordbruk, vindkraften)	Byabutik som säljer närproducerat	Billackeringsfirma	Pälssömmeri
Hundpensionat	Café m. annan service (postlåda, spel)	Snickeri	Större gemensamt pälsfarmsområde
Idrottsföretagande: massage och PT	Café/bageri	Underleverantörer till Mirka: metall, IT, transport, städ, elektronik, verkstad	
Kvällsdagis	Matringar		
Mek-garage där man kan hyra in sig	Onlinetjänst som förbinder producenter och konsumenter		
Tjänsteföretag: handling, städhjälp, tjänster för äldre, skjuts	Pizzeria/bar		
Automatisk biltvätt	Slakteri		
Bokföringsbyrå (specialiserad på jordbruk och farm)	Sommarcafé		
Syateljé			
Racingbana			

Matställe i Pensala?

Fråga 5 var "Är du i behov av matservice eller en matservering i byn? Hur ofta skulle du äta lunch/middag på ett sådant ställe?". Här kan svaren delas in i fem olika kategorier.

1. "Luncharen" – luncharen vistas ofta i byn under dagarna, antingen som pensionär, arbetandes i eller i närheten av byn, eller som föräldraledig. Luncharen skulle äta lunch i byn minst en gång i veckan om den möjligheten fanns, och efterfrågar då varierad husmanskost. Medelåldern är 42 år, och denna grupp är 43 personer stor.
2. "Fikaren" – fikaren vill ha ett ställe de kan gå till och träffa folk, ta en kaffe, äta en smörgås, äta en tårtbit. Den består av studerande och pensionärer. Medelåldern är 32 år, och gruppen består av 8 personer. Det finns dock hela 32 personer som tagit upp tanken på ett café i byn, fast på andra frågor.

3. "Sällanätaren" – denna grupp vistas mindre i byn än luncharen, och skulle kunna tänka sig att äta i byn mer sällan än en gång i veckan. Denna grupp är inte i direkt behov av något matställe. Det rör sig dessutom oftare om kvällar, helger, vid speciella tillfällen, och maten som efterfrågas är kanske lite finare. Medelåldern är 50 år, och gruppen är 31 personer stor.
4. "Beställaren" – beställaren består av pälsfarmare och jordbrukare som har svårt att komma ifrån jobbet för att laga mat till sig själv och anställda, särskilt under högsäsong. Det handlar om mat på olika tider, behovet är säsongsbetonat och det får gärna finnas möjlighet till hemkörning eller *take-away*. Medelåldern är 53 år.
5. "Framtidsätarna" – dessa är pensionärer som "klarat sig hittills", men anger att de eventuellt skulle nyttja ett matställe i framtiden. 9 personer har angett detta. Medelåldern hos dessa är 70 år.
6. "Nej tack" – denna grupp är den största med 104 personer. Här anges olika skäl; man arbetar utanför byn och äter således ute, man tycker om att åka utanför byn för att äta, man tycker om att laga sin egen mat, eller att äta mat som någon annan lagat hemma.

Fritid, kultur, utbildning, hantverk

20. Vilka kurser och utbildningar skulle du vilja att ordnades i byn?
21. Idkar du något slags hantverk eller handarbete, eller har du något specialintresse inom konst och hantverk? Vilket i så fall?
22. Hurdant kulturutbud önskar du i byn?

Kurser och utbildningar

När det gäller kurser och utbildningar så är det kommundrivna Arbis som de flesta tänker på. Här har Pensala haft några olika utmaningar, en vanlig illustreras av citatet nedan:

"Problemet är att man kan önska kurser, och folk vill gärna ha, men de kommer inte. Blev inte tillräckligt med anmälda, så det är ju upp till oss Pensalabor också, att vara aktiva om vi vill ha något."

Arbiskurserna har ett minimideltagarantal, och om detta inte uppfylls så ställs kursen in. Denna risk finns även under kursens gång. När skolköket tömdes på tallrikar och så vidare i samband med skolans nedläggning försämrades möjligheterna att hålla matlagningskurser på skolan.

Varför kommer inte Pensalaborna på kurser som ordnas? Svaren verkar finnas i en kombination av orsaker

- Det säsongsbetonade arbetet hos byns näringar
- Många som arbetar skift
- Studerande har svårt att delta under veckorna
- Ingen barnvakt
- Inget sätt att transportera sig till kurs vintertid

Intervjuerna har även gett uppslag till hur man kan "mota Olle i grind", och mycket har att göra med hur man lägger upp en kurs:

- Kurser på helger underlättar för de som är borta på veckorna
- Enstaka kurstillfällen har bättre chans att få ihop deltagare
- "Kurspionjärer" inom byn hjälper till. Aktiva människor som ringer och drar med grannar, vänner och bekanta.
- Kurser relaterade till pälsnäring och jordbruk torde ha goda chanser att locka deltagare
- Kurser som har goda chanser att locka folk även längre ifrån förbättrar kursens framgångsmöjligheter (unikt kurstillfälle, spännande ledare...)
- Samåkning och barnvaktspool

Vad gäller kursönskemål finns nästan lika många önskemål som intervjudeltagare. Här listas de som fått sju eller fler önskemål:

Olika matlagningskurser
Gymnastik i olika former
Hantverkskurser
Snickeri & träarbete
Språkkurser
Finskakurser
Vävkurs för nybörjare

Populära specialintressen

Svaren på frågan "21. Idkar du något slags hantverk eller handarbete, eller har du något specialintresse inom konst och hantverk? Vilket i så fall?" är väldigt svåra att kategorisera på ett meningsfullt sätt. 44 personer uppgav att de inte har några specialintressen eller hobbies. Ytterligare 19 personer uppgav att de inte har tid, eller att de inte orkar med det längre på grund av hälsoskäl. Därefter är de mest populära fritidsintressena följande:

INTRESSE	Rank
Stickning	1
Virkning, Motion & idrott	2
Snickeri	3
Vävning	4
Bilar & bilsport	5
Jakt	6
Dans	7
Musik	8

4 personer eller färre uppgav: bakning, djur, näverslöjd, Tiffany-teknik, silversmide, golf, flygning, fotografi, bakning, reparera gamla motorfordon.

Kultur i Pensala

Vad gäller kulturella evenemang i Pensala påpekar många att Pensala nog är för litet. Man måste vända sig utåt, om man vill ha publik. Om någon förening ordnar något dit även icke-medlemmar är välkomna, måste denna information nå ut till byborna. Här listas de förslag som kom upp i intervjuerna.

Allsångskvällar på sommaren

Dans

Resor till kultur

Bibliotek, bokcirkel, bokbuss

Biograf / filmvisning

Motionshappening

Teater, revyer, utflykter till andra byars arrangemang

Konstutställning, pröva-på tekniker

Vandringshappenings

Konserter och spelningar med talanger från Österbotten

Kultur & historia på vandringsstigar

Vävrum i skolan

Afton med storbandsdansmusik

Pubkväll

Vinterfriluftsdag med program på Storbötet

Sammanfattande anmärkningar

Byn ser vissa positiva trender; det råder bostadsbrist, det finns många aktiva föreningar, och byn saknar nästan helt arbetslösa. Jordbruket och pälsnäringen är starka i byn, dessutom finns planer på en stor vindkraftspark som kommer ge byn en välbehövlig bygdepeng. Närheten till storindustri ger även arbetstillfällen. Privat har man det bra i byn. Däremot skulle det kunna finnas större hänsynstagande till en gemensam dimension. Det är projektledarens och projektparternas förhoppning att detta projekt har utgjort grunden till en sådan dimension. Materialet är väldigt omfattande, och kan knappast sammanfattas i någon vidare komprimerad form. Nedan redovisas dock några sammanfattande anmärkningar.

Sociala individer

Man träffas inte lika mycket i Pensala nu som förr, då många naturliga mötesplatser har försvunnit. Det sociala livet i byn kanaliseras via föreningar och bysdelar. Det finns ett relativt stort antal föreningar kring olika intressen i byn. Detta skapar en stark grund för att driva olika projekt med finansiering utifrån, då man ofta behöver ha en förening som projektägare. Å andra sidan vittnar många föreningsmedlemmar i byn om att de har för mycket på sitt bord, samt att det ofta blir

samma personer som tar ansvar i flera olika sammanhang. Här gäller det att balansera, så att man inte tröttar ut och tynger ner föreningarna och ansvarspersonerna med alltför mycket.

En utmaning som alla föreningar står inför, utom möjligtvis Lantmannagillet, är att locka nya, yngre medlemmar. Att ha en aktiv verksamhet för barn och ungdomar är något som UF i mån av tid kunde ta fasta på, för att få med de yngre på ett naturligt sätt. Detta är en möjlighet, då det finns en stor efterfrågan på aktiviteter för barn i byn.

Nyinflyttade är en viktig tillgång för Pensala, då de ofta har förslag och idéer med sig från andra ställen; de ser saker ur ett annat perspektiv. Det vore viktigt för Pensala att ta tillvara på den resurs som nyinflyttade innebär, oavsett om man flyttat från Purmo, Stockholm eller Tallin.

Servicekonsument

Allt eftersom kommunal service har flyttats från byn, senast i och med nedläggningen av skolan, så har kommunernas anseende sjunkit. Det är av stor vikt för Pensalas framtidsmöjligheter som by att Nykarleby stad och Vörå kommun kan enas i frågor som rör kommuninvånarna på ett direkt sätt. Detta gäller närmast:

- Att båda kommunerna stöder och utvecklar dagvården i byn, trots att den arrangeras av Nykarleby stad, alternativt att man hittar en samarbetsmodell. Att kommunerna kan enas om priser och vilka villkor som ska gälla barn från Vöråsidan av byn, så att även dessa kan utnyttja dagvården.
- Att båda kommunerna ser vad man kan göra för kollektivtrafiken i byn, som måste utvecklas utöver skolskjutsar och färdtjänst. Särskilt äldre människor behöver ha ett sätt att ta sig ut för att göra ärenden, som inte gör dem beroende av sina barns välvilja.
- Att kommunerna stödjer initiativ för att förbättra trafiksäkerheten i byn. Detta gäller exempelvis samordning av vägbelysningens timing.

Men det är inte endast kommunal service som fallit bort. På den privata sidan skulle de flesta intervjupersoner gärna se någon slags mötesplats, och nämner att det borde finnas en butik. Det är dock svårt att tänka sig, att en butik skulle gå runt. Före detta butiksinnehavare vittnar om svårigheter att beräkna inköp, att hålla konkurrenskraftiga priser. De flesta intervjuade har någon i hushållet som jobbar utanför byn, och handlar i samband med arbetsresa. Man är även van att köra ca 10 km när man ska ha något, så man väljer att utföra alla ärenden samtidigt. Försök att hålla den sista matbutiken vid liv genom privata donationer har skapat en känsla av vanmakt, när butiken ändå inte stannade kvar. Att driva en butik i Pensala enligt vanlig vinstdrivande affärsmodell verkar svårt, och det är svårt att få någon privatperson att satsa när risken är så stor. Förutom en finansiell risk föreligger det även en stor social risk att satsa på butiksverksamhet i byn, då en enskild person som driver butik "blir" butiken, och får ett orimligt personligt ansvar för byns välbefinnande. Det kunde vara värt att se över mobila alternativ till en butik, exempelvis en butiksbil, gemensamma inköpsresor, eller hemkörning av matkassar.

Flera förslag i intervjumaterialet handlar om traditionell kommunal service i privat regi. Dessa förslag skulle helt och hållet bero på Vörå och Nykarlebys policy vad gäller inköp av tjänster, exempelvis dagis eller skola i privat regi.

Intervjuresultaten visar att villigheten att satsa pengar i en gemensam samlingsplats med flera olika servicefunktioner är ganska kraftigt villkorad. I dagsläget är det svårt att se att man skulle få med sig alla bybor i en sådan satsning. Det är inte heller nödvändigtvis ett måste. Med tanke på det speciella läget med relativt få möjliga konsumenter, vore det nödvändigt att se över alternativa affärsmodeller. Kanske en servicepunkt skulle kunna finnas, som drivs av en förening i non-profit-modell?

Näringsidkare

Läget för näringsidkare i Pensala är gott, främst för råvaruproducenter och pälsfarmare. Det finns potential för att utveckla någon slags förädling av råvaror, kanske inom livsmedel, för en större marknad. I och med intervjuerna har det framkommit att bysbor gärna skulle vilja ha möjligheten att köpa det som produceras i byn på ett ställe. För många av producenterna, däremot, skulle lokal försäljning innebära extra arbete, som sänker den totala lönsamheten. För att få till stånd försäljning av lokala produkter krävs intresse från producenter, och någon som har intresse av att samordna och sköta hela kedjan från slakteri till marknadsföring och försäljning.

Underleverantörer till närliggande industri, lantbruk och pälsfarm finns det gott om i byn, och läget för dessa verkar gynnsamt. För serviceproducenter utanför dessa sektorer krävs att man riktar sig även utanför byn med sin verksamhet, då byn som sådan är för liten för att utgöra ett fullgott kundunderlag. Eventuellt finns underlag för tjänster som förut har utförts av hemvården, främst riktat till äldre men här finns även andra möjliga segment; städning, fastighetskötsel, snöskottning, handla mat, och så vidare.

Arbetstagare

Läget för arbetstagare i Pensala är gott, detta på grund av de storindustrier som finns i närheten, samt pendlingsavstånd till större orter, även med universitet, såsom Vasa. De flesta intervjuade arbetar inom lantbruket, pälsnäringen, inom offentlig sektor (vård, skola, omsorg) eller industrin. Många unga, främst män, tar över lantbruk och pälsfarmer i Pensala. Inflyttningen inträffar främst genom unga kvinnor som träffar en man från Pensala och flyttar till byn. Det förekommer en marginell invandring av arbetskraft. Det snäva bostadsläget påverkar möjlig inflyttning på ett negativt sätt. Man förlorar unga, som skulle vilja bo kvar i byn, men saknar möjligheter. På samma sätt flyttar äldre människor som har lämnat över gården och farmen ut från byn. Det positiva är att yngre tar över jordbruk och farmar, så byns huvudnäringar bibehålls och utvecklas. Det negativa är att man förlorar invånare som skulle diversifiera byn, både socialt och näringsmässigt.

Det vore nödvändigt att försöka luckra upp denna situation, för att göra det enklare för yngre att flytta till byn. Det behövs även möjligheter till att hyra bostäder, både för kortare och längre perioder. En mer rörlig bostadsmarknad skulle underlätta också för äldre, som inte klarar att bo i hemgården längre, eller som är i färd med generationsskifte.

Fritidsidkare

I Pensala finns goda möjligheter till friluftsliv såsom jakt, vandringar och dylikt. Det är en liten by för att ordna kulturella evenemang i, å andra sidan finns det inget som talar emot att det går att locka folk från andra ställen när man behöver publik. Kultur och historia kan med fördel kombineras med

friluftsliv, exempelvis genom att markera ut och sätta upp tavlor med texter om historiken kring olika platser längs vandringslederna.

Pensalas starka läge som jordbruksbygd och pälsfarmarbygd ger ett gott underlag för kurser och utbildningar inom dessa områden. Det skulle vara nära för många att komma på lantbrukskurs till Pensala. När det gäller det kommunala kursutbudet i byn så har man stött på återkommande utmaningar, som avsaknad av ledare som är villiga att hålla kurser i byn, men även bristande deltagarunderlag. Här har det framkommit att det krävs speciella strategier för att komma runt dessa hinder; det räcker inte med att bara annonsera om att en kurs hålls. Vill man ha en kurs i byn måste man arbeta aktivt för att få ihop deltagare, och behålla dessa under kursens gång. Det kan handla om att anmäla sig själv och dra med en eller flera vänner, eller att erbjuda skjuts till någon man vet saknar bil.

Att det finns fritidsmöjligheter i byn är viktigt för byns image, både inåt och utåt. Särskilt angeläget är det med fritidsaktiviteter för barn och ungdomar, som inte har samma möjligheter som vuxna att köra ut från byn.

Källförteckning

Arksey, Hilary (1996): 'Collecting data through joint interviews' i *Social Research Update*, nr. 15, 1996, via <http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU15.html>

Castle, Emery N. och Weber, Bruce A. (2006): 'POLICY AND PLACE: REQUIREMENTS OF A SUCCESSFUL PLACE-BASED POLICY'

Nykarleby stad (2013) *Planläggningsöversikt 2013* på <http://www.nykarleby.fi/assets/tekniska-sektorn/planlaggning/planl-overs-2013-sve.pdf>, 7.11.2013

Statistikcentralen: 'Pensala områdesprofil 2013' (beställd från Statistikcentralen)

Intervjuunderlag

Ålder:

Kön:

Inflyttad/Född i Pensala?

Hur många personer bor totalt i ditt hushåll? (om du bor ensam så är svaret 1)

Antal boende på samma adress under 18 år:

Nuvarande sysselsättning:

FRÅGOR OM VARDAGEN

Pendling till dagvård och jobb: hur många **km per arbetsdag**

Pendling till dagvård och jobb: hur många **dagar/vecka**

Kultur, gå på teater o.d. **Gånger / år**

Semesterresor; **dagar per år**

Shoppingresor (mat etc.) **per vecka**

Är du inflyttad?

1. Vad förväntade du dig av byn och byborna då du flyttade till Pensala?
2. Vad saknade du när du flyttade in?
3. Vad var bra, vad var dåligt med att flytta till Pensala?

Allmänt om Pensala

4. Vilken service eller aktivitet borde finnas i byn för att Pensala skall vara en attraktiv bostadsort?
5. Är du i behov av matservice eller en matservering i byn? Hur ofta skulle du äta lunch/middag på ett sådant ställe?
6. Tycker du att det skulle behövas en gång- och cykelbana i byn?

Marknadsföring

7. Hur kunde vi öka synligheten för vår by?
8. Har du förslag på Pensalapryl?
9. Har du idéer för förverkligandet av en "Välkommen till Pensala"- skylt? (utseende, placering, budskap...)
10. Vad tycker du att man kan göra för nyinflyttade?
11. Hur ofta borde vi ordna Pensaladagen?
12. Vilka aktiviteter/programpunkter på Pensaladagen skulle intressera dej?

Näringsverksamhet

13. Ge förslag på produkter vi kunde vidareförädla i Pensala.
14. Ge förslag på företag som kunde bildas/utvecklas i byn.
15. Hur kunde samarbetet mellan primärnäringarna utvecklas?
16. Finns det intresse av ägoreglering av åkermark även i Nykarlebydelen av byn?

Finansiering

17. Tycker ni att det skulle vara lämpligt att det bildas en fond för att stöda byns utveckling?
18. Till vad tycker du att en eventuell bygdepeng från vindkraft ska användas?
19. Skulle du kunna tänka dig att satsa aktiekapital, för att skapa en samlingsplats i byn, dit olika servicefunktioner kunde koncentreras?

Kultur - utbildning - hantverk

20. Vilka kurser och utbildningar skulle du vilja att ordnades i byn?
21. Idkar du något slags hantverk eller handarbete, eller har du något specialintresse inom konst och hantverk? Vilket i så fall?
22. Hurdant kulturutbud önskar du i byn?

Skolan

23. Ge förslag på vad skolan och gårdsplanen kunde utnyttjas till.
24. Hurudan verksamhet vill du att ska finnas i skolfastigheten för att du ska ha intresse av att besöka den?
25. Ge förslag på hur vi ska gå till väga om Nykarleby stad beslutar att inte mera betala för driftskostnaderna för skolfastigheten.

Barn

26. Vilka aktiviteter önskar du att det skulle finnas i byn för ditt/dina barn?
27. Är du beredd att betala medlemsavgift för aktiviteter för barnen?
28. Vilken tidpunkt (dagtid, kvällar, vardag, helger) skulle vara mest lämplig för aktiviteten?
29. Vilka aktiviteter tror du kunde locka även utbysbarn till vår by?

Ungdom

30. Vad skulle du vilja att det fanns för aktiviteter för ungdomarna i byn?
31. Vad skall man göra för att ungdomarna skall få den rätta gemenskapen i byn?
32. Vad kan vi ordna med tanke på våra utrymmen vid Uf-lokalen?
33. Hur skall man få ungdomar att stanna i Pensala?

Äldre

34. Hur gör vi byn attraktiv för pensionärer?
35. Vilken service behöver förbättras eller utvecklas för att du ska kunna bo kvar så länge du vill?
36. Friska och pigga pensionärer kanske önskar sig meningsfulla uppgifter, vad vill du göra som pensionär?
37. Vad önskar du för program på byacafé för att du skulle vara intresserad av att delta?

Del 2

Även denna del riktar sig till boende i Pensala, men här kan svaren kopplas samman med person, för vidare arbete med olika områden.

Mina kontaktuppgifter får tas med i en telefon, e-post och adresskatalog över Pensala som publiceras i tryckt form.

Kontaktuppgifter:

Namn:

Näradress:

Telefonnummer:

e-post adress:

Jag vill ha en e-post adress i detta format:

Jag har ett företag som jag önskar få med på byns hemsida, www.pensala.fi

Namn på företaget:

(fler uppgifter, bilder och länkar skickas till: postmaster@pensala.fi)

Anställningar

38. Vilka tjänster skulle ni bjuda ut eller är ni i behov av från en jobbpool för tillfälliga arbeten?

39. Skulle du kunna tänka dig att anställa en arbetstagarare gemensamt med andra?

40a. Har ni möjlighet att erbjuda sommarjobb åt ungdomar?

40b. Önskar du ha ett sommarjobb inom byn?

Socialt

41. Hur tycker du man skulle kunna förebygga ensamhet och social isolering i byn?

42. Är du intresserad av att vara reserv mommo, fammo, moffa, affa ? (t. Ex på dagis eller i hemmiljö)

43. Är du intresserad av att sitta barnvakt ex. kvällar, helger, eller skulle du ha behov av barnvakt?

44. Kan du ställa upp som vän, i en vängrupp eller i ett kontaktnätverk för ensamma?

45. Om ni pendlar, skulle ni kunna tänka er att samåka eller erbjuda skjuts åt andra?

46. Skulle du kunna fungera som varutransportör eller utföra ärenden åt andra när du åker till stan?

Boende och markfrågor

47A Har ni behov att hyra/köpa något av följande alternativ? Hur snart i sådana fall?

47A1 Hus, bostad eller renoveringsobjekt

47A2 Tomtmark för bostad, företag eller djurhållning

47A3 Ekonomibyggnader, hallutrymmen, uthus

47A4 Företagsutrymmen

47A5 Annat

47B Och/ eller kan ni tänka er sälja eller hyra ut något av ovanstående?

Kultur och historia

48. Vad är eller vad skulle kunna bli sevärdheter eller besöksmål i Pensala? Har du planer eller visioner inom turistnäringen?

49. Har ni eller känner ni till fotografier, ljudupptagningar eller inspelade filmer som kunde berika byns historia? Tillåter ni byaforskargruppen att ta digitala kopior av materialet?

Vad kan du göra?

50. Vad skulle du vilja starta upp eller stöda i byn? Företag, förening eller annan verksamhet?

51. Kan du tänka dig att leda aktiviteter för barn, ungdomar eller annan intressegrupp? Vad i sådana fall?

52. Till vilket ändamål skulle du vara intresserad av att hyra en del av skolbyggnaden för eget behov?
53. Skulle du vilja vara med i teater-revygrupp, musik-sånggrupp eller annat (förslag)?
54. Skulle du vara intresserad av att delta i en Odlingssklubb som provar att odla nya grödor?
55. Vad skulle du önska bidra med till en eventuell närmats och hantverksbutik i byn?
56. Vilket eller vilka ämnesområden av de vi har diskuterat under intervjun skulle du vara intresserad av att jobba vidare med, eller bidra med kunskaper inom? Har du något övrigt att tillägga?
57. Du får fem bollar att bolla vidare åt andra bybor. Du kan sporra, uppmuntra eller puffa någon till att göra något, t.ex. något du vet att personen i fråga är bra på. Varsågod!